

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ.

ABONAMENTUL : (48 NUMERE)
In România un an . . . . . 10 lei
„ sease luni . . . . . 6 „
in toate țările uniunii postale un an 12 „
„ „ „ „ sease luni 7 „

REDACȚIA ADMINISTRATIA
Bulevardul P 55. — București

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

DIRECTOR :

C. RADULESCU-MOTRU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

UN NUMAR :

25 Bani

Se găsește cu numărul la principalele
librării și la depozitarii de ziare
din țară

Prețul anunțurilor pe ultima pagină
1/2 pagină : 10 lei.

No. 23.

DUMINICĂ 11 OCTOMBRIE 1909

Vol. 6.

SUMARUL

NOUȚĂȚI :

Centenarul nașterii marelui Arhiepiscop Andrei Șaguna. — Revista revistelor.

CEȘTIUNI ACTUALE :

DR. C. I. ISTRATI. *Neamul nostru în fața cu-*
ceririi economice.

POLITICA :

A. D. XENOPOL. *Agricultura țărănească. — I.*

CEȘTIUNI SOCIALE :

GR. A. TABACARU. *Ideile pedagogice ale lui*
Francisco Ferrer.

I. GHIBĂNESCU. *Câteva reflexiuni asupra con-*
gresului Băncilor populare din Botoșani.

LITERATURA :

TH. D. SPERANȚIA. *Zeppelin — Berlin.*

ION CHIRU-NANOV. *Joiana...*

A. CEHOV. *Tragic fără voce.*

NOTE ȘI DISCUȚIUNI :

ION. D. ARGINTEANU. *Despre Șaguna.*

GEORGE DIMITRIU. *† Pictorul A. Baltazar.*

NOUȚĂȚI

Centenarul nașterii marelui Arhiepiscop Andrei Șaguna.

În zilele din urmă s'a serbat peste tot locul în care trăesc Românii ortodoksi, centenarul marelui arhiepiscop și marelui patriot Andrei Baron de Șaguna. În București, Craiova, Iași, Galați, etc. s'au oficial parastasuri și s'au ținut conferințe asupra vieții marelui Român. În Sibiu, cu deosebire, au fost sărbători impozante. Caracterul tuturor acestor manifestațiuni a fost acela a unui prinos de adâncă recunoștință pentru neuitatul patriot și numai arare ori un indemn de luptă pentru viitor. Am fi preferat ca acest din urmă caracter să fi fost și mai mult accentuat.

Cu deosebită plăcere cităm, din această cauză, următoarele rânduri cu care sfârșește inimosul articol al părintelui Dr. Vasile Lucaciu, publicat în ziarul transilvănean *Lupta* :

Primul pas gigantic, în cauza redeșteptării națiunii române l'a făcut marele Andrei în adunarea ținută în Blaj, pe «Câmpul

Libertății» în 3/15 Mai 1848, prezidând împreună cu episcopul Leményi marea adunare națională.

De aici urmează activitatea neobosită, călătoriile, adresele, memorandele, circularele, tot în cauza națională a poporului românesc.

Prin repețitele sale prezentări la Curte, în Viena, în Olmütz, în Innsbruck, nu numai că n'a plictisit lumea înaltă și pre Monarch, ci din contra, din ce în ce a devenit mai iubit, mai stimat, fiindcă s'au putut convinge, că au de a face cu un om, care știe să reprezinte în mod vrednic o cauză dreaptă, și că fiind un cetățean și politician loial și înțelept, știe să cumpănească interesele mari ale Domnitorului și ale Casei de Habsburg, și ale întregi Monarhii, cu interesele de viață ale națiunii române.

Și bine se știe, că aceea ce s'a proclamat pe «Câmpul Libertății» în Blaj, formează și astăzi temelia neclintită a politicii noastre naționale. Senin și dovadă aceasta, că principiile proclamate de adunarea națională sub presidiul Arhiepiscopilor Șaguna—Leményi, au fost luate din adâncul inimei națiunii române, a fost expresiunea sentimentului public al neamului românesc, și numai realizarea acelui program național poate să aducă liniște, îndestulare și progres pentru națiunea română.

Mărțe sunt luptele lui pentru drepturile națiunii române, în diata Transilvaniei.

Între toate faptele mari ale omului providențial, avem să remarcăm cu o deosebită atențiune trei lucrări de o valoare neperitoare, și cari asigură marelui Arhiepiscop aureola nemuririi :

1. Înființarea Mitropoliei;
2. Statutul organic;
3. Intemeierea «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român.»

Ce să zicem noi, despre înființarea Mitropoliei și despre «Statutul Organic al bisericii gr. or. române din Ardeal și Ungaria?»

Ce să zicem?

Una înseamnă desrobirea unui popor întreg de sub jugul, de cea mai rușinoasă robie sufletească a unui popor străin.

Cealaltă formează cetatea neatârării credincioșilor acestei biserici, față de toate atacurile și ingerințele contrarilor.

Priviți, priviți, cei chemați, și toți cei interesați, priviți cum Vă ceartă acest geniu nemuritor, pentru că lăsați ca spărturi să se facă în Cetatea, ce V-a lăsat-o tare și neatinsă, să o apărați cu sufletul și cu viața voastră.

Și voi ce faceți?!

Nu mă siliți să vorbesc eu în locul celui ce ne-a lăsat această neprețuită moștenire. Spun numai, că distrugerea acestor Cetăți de apărare înseamnă desființarea națiunii.

Cei ce sunteți chemați, priveghiați, căci dușmanul nu doarme!

Scoală-te Duh mare și geniu strălucit al Marelui Andrei!

Inspiră sentimente de iubire de neam și de lege fiilor tăi credincioși, întărește-i în unire și în solidaritate, depărtează dela noi spiritul de ceartă, de ură, de gelozie, ca toți uniți în cuget și simțiri, să apărăm odoarele scumpe, ce ne-ai lăsat pe teren bisericesc, politic și cultural, și a căror înflorire și dezvoltare înseamnă dezvoltarea, progresul și mărirea neamului românesc.»

* * *

Revista revistelor

Neamul Românesc, 4 Octombrie, este dedicat în întregime centenarului lui Șaguna. Din articolele d-lui N. Iorga: «pe când Șaguna găsea uși deschise și ascultare respectuoasă pretutindeni, până la Palatul împărătesc, acum căpeteniile religioase și naționale ale Românilor sunt tratate peste umăr de te miri ce trecător consilier ministerial, și, față de oameni ce nu știu să-și ție prestigiul, oficialitatea cutează a bate din picior și poate cu uimirea ei, se vede ascultată. În «Telegraful Român», foaia lui Șaguna, se recomandă Românilor politica moderată a lui Babeș Emil, care nu înseamnă altceva decât frică, slugărnicie, abdicare. La picioarele statuei lui Kossuth Lajos se târăște un episcop românesc. Candidații de episcopie se infățșează la toate ușile pentru a mărturisi sentimente patriotice și a cerși astfel mila confirmării, prin d. ministru, dela Împăratul. În cutare mănăstire, un călugăr cu fruntea plecată, ochii tulburi și mișcările furișe țese, ajutat de cine n'ar trebui, cu nici un preț și pentru nici o legătură de sânge, să se coboare până acolo, intrigă împotriva celor ce se aleg, pentru ca la urmă să ajungă el în locul unde nu-l trimet meritele sale și vrednicia sa.

«Și, în sfârșit, un asalt furios se dă împotriva cetățuiei pe ale cărei ziduri, tot mai dărăpănate din neingrijire, flutură în anume ceasuri, ținută de mâini trădătoare, zdreanța albă a păcii,

«Și de aceia e bine ca, măcar câteva ceasuri, Șaguna să iasă din mormânt, — omul de lume, omul de carte, stăpânitorul cu cărja în mână, Domnul românesc de Biserică, ținând crucea de-asupra slăbiciunilor și patimilor!»

«El a fost om împărătesc. Aceasta nu înseamnă că n'a iubit neamul nostru, deși nu se ridicase din masele lui adânci și nu-și trăise tinerețea într'un mediu curat românesc, de și n'a legat relații mai strânse cu Românii din alte părți, pe cari abia de i-a cunoscut, deși, în sfârșit, el nu și-a făcut o cultură specific românească, prin cetirea literaturii noastre mai vechi și prin urmărirea celei contemporane. Chiar să nu fi fost din bun neam aromânesc și să nu fi apucat vremea când Aromânii înstrăinați aveau în grad înalt conștiința națională, el era dintre acei oameni cari au ca regulă de viață a reprensintă după cuviință așezământul în fruntea căruia ajung. Șaguna a înțeles că acea Biserică ortodoxă e, cel puțin tot pe atâta, o Biserică românească, menită a lupta pentru un neam, și deci în această direcție și-a cheltuit silințele».

Luceafărul, Octombrie, este de asemenea închinat memoriei lui Șaguna. — D-r I. Lupaș: «Dacă Șaguna și-a dat silința și a reușit să devină «om împărătesc», n'a făcut-o din alt motiv, ci numai fiind convins, că interesele neamului și bisericii sale nu se pot apăra și promova altfel, decât cu ajutorul politiceii dinastice, prin care, — d'parte de a fi jertfit, — a întărit, în măsură însemnată, credința națiunii române într'un viitor mai bun, spre dobândirea căruia tot stăruințele lui Șaguna au pornit-o, în bună parte, la muncă și la luptă prin ea însăși... Numai cu ajutorul politiceii sale realiste, care a fost atât de dinastică, tocmai fiindcă așa cereau interesele noastre naționale, a reușit Șaguna a-și încunună luptele sale cul-

turale și bisericești cu rezultate atât de frumoase și trainice, într'un timp, când miniștrii dușmani ca Thun — la care se potrivește judecata Englezului Harley despre bărbații de stat ai Austriei, că «aroganța lor e atât de mare, pe cât de mare le este nepriceperea» — îi puneau cele mai felurite și mai caraghioase piedeci în calea tuturilor întreprinderilor sale.»

Ramuri, 1—15 Septembrie. N. Bănescu recomandă monografia istorică scrisă de d. Ion Lupaș despre Mitropolitul Șaguna. «E o lucrare conștiincioasă, completă, scrisă ușor, cu talentul de a povesti al d-lui Lupaș și cu vioiciunea tânără a entuziasmului său pentru oamenii mari ai neamului.» Bucăți literare de I. U. Soricu, Topârceanu, St. Braborescu, D. Tomescu, Vasile Militaru, etc. — Brumărel într'o scrisoare trimisă de la Vălenii de Munte să plânga pe nedrept de o așa numită conspirație a tăcerii în jurul cursurilor de vară organizate de d. N. Iorga. Dacă în organizarea acestor cursuri ar fi intrat mai puțin gândul de reclamă pentru d. Iorga, presa ar fi vorbit de ele mai mult. Dar la toba naționalistă a d-lui Iorga lumea cuminte nu poate răspunde de cât prin tăcere.

Vieța Nouă, 1 Octombrie. D. Ovid Densușianu critică aspru broșura d-lui Sextil Pușcariu, *Cinci ani de mișcare literară*. Cu această ocazie d. Densușianu face și următoarele mărturisiri cu privire la colaborarea sa de odinioară la *Sămănătorul*. «După ce *Sămănătorul*, întemeiat de D-nii Vlăduț și Coșbuc, nu mai mergea și eră vorba să încetze, câțiva tineri au luat conducerea lui. Intr'o zi vre-o doi din acești tineri au venit să-mi spună că ar voi să aibă și colaborarea mea, împreună cu a d-lui Iorga. Am primit, pentru că n'am privit niciodată de sus pe tinerii cari mi s'au părut că vreau să muncească. Mi-am dat articolele mele, le-am trimis și din streinătate, luându mi din timpul pentru alte lucrări; n'am călcat însă niciodată pe la redacție, n'am luat parte la nici o întrunire a colaboratorilor, n'am știut nimic din ce se petrecea printre culise. Credeam că se va putea face ceva din revista la care începusem să scriu, că va putea fi îndrumată în direcțiunea literară pe care o credeam cuminte și așteptam timpul când printr'o înțelegere a tuturor colaboratorilor, se va fixa o direcțiune literară bine hotărâtă — articolele pe cari le-am scris atunci erau de altă natură decât pur literară și nu contrazic, cu toate că mi s'a spus, ce susțin și acum. După câțva timp de colaborare am văzut însă că mă înșelasem în așteptările mele. Incetul cu incetul am văzut pe D. Iorga pornind pe povârnișul exăgerărilor și al judecării strănte. Mi s'a mai întâmplat să aflu, fără voc, că d. Iorga, varitos și invidios, cum a fost și va rămâne totdeauna, se supăraseră pentru că se tipărise câteva articole ale mele în fruntea *Sămănătorului* și înaintea articolelor d-sale; eu le dădusem fără să spun, cum fac mulți, ce loc să li se dea — cei din redacție hotărâse să le pună în frunte. A mai intervenit pe urmă polemica pătimășe împotriva d-lui Eliade pe care am desaprobat-o dela început. Am înțeles atunci că debarcasem într'un loc unde nu mai puteam stă — și am plecat. A venit pe urmă insistența ca să reiau colaborarea, dar am răspuns: nu. D. Iorga a început atunci, nestingherit de nimeni și înconjurat de câțiva tămăietori, să dea o luptă împotriva tuturor care nu i se închinău și să troneze în salvator al literaturii române.»

Junimea literară. Cernăuți, Octombrie. I. Gramadă traduce frumoasa navelă a lui Vl. Korolenko, *Pădurea fermecată*. — D. Rusceac: Invățământul limbistic în clasa elementară. — A. Ieșan continuă darca de seamă asupra scrierii d-lui Rădulescu-Motru, *Puterea sufletească*.

CESTUNI ACTUALE

NEAMUL NOSTRU ÎN FAȚA CUCERIREI ECONOMICE

Cuvântare rostită la deschiderea ședințelor întrunirii generale a Asociațiunii Române pentru înaintarea și răspândirea științelor, de d-l Dr. C. I. Istrati

Domnilor, Asociațiunea română, pentru înaintarea și răspândirea științelor, este o instituție cu caracter cultural, economic și național. Membrii săi sunt convinși că științele pure și aplicațiunile lor, sunt singurele cari pot alcătui baza fericirii și puterii popoarelor.

Viitorul nostru depinde, în mod absolut, de faptul, cum vom ști să facem față acestor cerințe ale timpului.

Iată de ce, cum o spuneam și altă dată, la orice năzuință făcută de noi, sau la noi, pe căile culturale și economice, câtă să se încălzească inimile noastre, să ni se înalțe judecata și să ni se întărească sentimentul de conservare al neamului, de oarece, a ajuns timpul, când, mai mult ca în orice altă împrejurare, trebuie să ne încredințăm odată, că numai într'acolo ne este scăparea și izbânda.

Orice nehotărâre, și mai ales orice indiferență, și cu deosebire, greșală, făcută din acest punct de vedere, constituiesc adevărate crime, cu atât mai cumplite și mai condamnabile, cu cât ele sunt crime de les-naționalitate.

Poporul nostru are calități cu totul rari, și avem o țară din cele mai bine-cuvântate de D-zeu, dar din nenorocire — și trebuie să avem curajul a spune adevărul — nici una din aceste mari însușiri, nu am știut să le utilizăm și să le dezvoltăm încă în deajuns, pentru bunul renume al neamului și pentru propria noastră fericire.

La ce ne servesc toate acestea, precum și puternica armă a unității noastre naționale, când, în țara noastră agricultura chiar este lăsată, în bună parte, în mâna străinilor, în mâna căroră, în cea mai mare parte, se află de asemenea și industria și comerțul nostru! Acei ce ar trebui să fie în fruntea mișcării de regenerare economică, se mulțumesc să acopere, cu tantiemele ce primesc în consilii de administrație, exploatarea de către străini a avuției naționale, adesea fără milă, pentru viitorul nostru și nu arare ori fără a ține seamă de modul cum se procedează.

Cei ce și iubesc țara, au dreptul, când sunt curați în sufletul lor, să spue adevărul fățiș și fără înconjur, ori cât ar fi el de usturător, de oare-ce chirurgia socială, se face ca și chirurgia corporală, cu sacrificiul părții putrede, pentru scăparea organismului curat și plin de viață.

Nu eu voiu nega marile progrese făcute, chiar pe terenul economic, în acești 50 de ani, de la unirea țărilor; trebuie însă să recunoaștem că am pierdut mult din timpul nostru degeaba; că am mistuit enorme energii, pentru a ne sfâșia și înjosi, pe noi înși-ne, în luptele politice cu caracter personal, în loc de a le fi întrebuițat pe acestea, pentru binele țării și pentru buna noastră propășire.

Trebue, de asemenea, să recunoaștem, că deși urmași ai unei generațiuni de oameni minunați, patrioți și cu judecata așezată, noi am risipit enorma avuție națională, scoasă în mare parte din sudoarea celor desmoșteniți, pentru a ne da numai spoiala unei adevărate civilizații și fără a face nimic ca să transformăm, de fapt, cei doi factori esențiali, ai vieții noastre publice și private, și anume: mentalitatea clasei culte și avute, din care se aleg conducătorii țării, și, starea culturală și economică a marelui strat al muncitorimei, în care se află, orice s'ar zice, comoara avuției noastre naționale, de inteligențe latente și de forțe nehibzuit întrebuițate, și din cari va trebui, să se înalțe stratele superioare, cari alcătuesc și așa zisa clasă mijlocie. Din marcele strat al muncitorimei arc să se aleagă cei destoinici, adevărați și singura nobleță a neamului, spre a îmbrățișa toate carierile cari cinstesc omenirea și să tindă către locurile de seamă, ale clasei conducătoare române, având ca datorie, să și înalțe neamul.

Situațiunea noastră geografică, constituie forța și slăbiciunea noastră; forța, dacă vom ști să ne întărim economicește și dacă vom putea să realizăm visul de aur al neamului, care constituiesc țintele ce trebuiesc urmate fără șovăire, cu hotărâre și cu încredere; slăbiciune, dacă nu vom realiza aceste desiderate; căci lăsându-ne a fi cucerți economicește, pierzarea noastră nu numai politică, dar și națională, etnică, va fi un fapt mai mult ca sigur, fatal.

Sunt, Domnilor, aproape 40 de ani de când nici un războiu mare, nu a avut loc în Europa. Popoarele culte, preocupate numai de expansiunea lor culturală și economică, au schimbat tactica lor de luptă. Dacă morala publică condamnă, din ce în ce mai mult, războiul în însăși esența lui și cu deosebire distrugerea celor mai slabi, prin cumplitele mijloace de care dispune știința modernă, nu e mai puțin adevărat însă că, în genere, popoarele nu și dau seama, în deajuns, că efectele cuceririi economice sunt incomparabil mai dezastruoase.

În timpul unei cuceriri, prin arme, numai armatele națiunilor fără sufletucid, pentru plăcerea de a ucide. Odată inimicul zdrobit, brațele ce lovesc cu baioneta, obosite fiind, sau munițiunea, scăzând sau sfârșindu-se, cel învins poate fi lăsat să trăiască și o parte din averea lui, să scape de pustiire.

Dacă în cucerirea militară, se coprinde dreptul de stăpânire și de exploatare, în cucerirea economică, să nu uităm, se cuprinde dreptul celui mai priceput și mai tare, de substituire de fapt, de distrugere totală, de cucerire a tot, excluzând de la viață pe nefericitul cucerit.

În cucerirea economică, nu încapă nici un hotar, și mila este exclusă!

Pe când în cucerirea cu armele, luptă mai mult colectivitatea, în cucerirea economică, fiecare pioner, luptă cu ultima vrăjmășie, înmiind astfel puterea de pătrundere a colectivității, ce urmărește aceeași țintă; pionerul luptă pe propria sa seamă, însă, și în deplină posesie a cuceririi sale. În cucerirea cu armele, cel ce supraviețuește, riscă să piardă regulat, numai o parte din câștigul muncii sale; în cucerirea economică, scopul nu este a-i răpi învinsului numai munca sa, dar a se și substitui acestuia, pentru ca cuceritorul luându-i

locul, să trăiască în urmă cu mijloace superioare și să obție rezultate mai bune, din avuția, sau avantajele, pe cari le prezintă localitatea.

Oricât de teribil era înțelesul cuvintelor *Vae Victis* a striviților războiului, acestea nu au echivalentul lor în cucerirea modernă economică. Acolo nu mai e *Vae Victis*, dar, *de mortui . . . nihil!*

Invinsul e un netrebnic, ce nu a știut profita de avantajele ce a avut și care dispare neregretat de nimeni!

Să deschidem deci bine ochii, căci în țara noastră, cel mult la 6 români, se află deja un străin!

Noi am primit totdeauna cu brațele deschise, pe toți străinii ce ne soseau, căci aveam nevoie de pregătirea lor, în mod temporal, până la regenerarea noastră. O făceam cu atât mai ușor, cu cât ei erau răsfirați, în mijlocul poporului nostru compact, în sânul căruia și găseau ușor și mijloacele de viață, precum și o îndemânare și slobozenie, ce adesea nu cunoscuseră în țara lor.

Acum să luăm bine seama, căci ei nu mai sunt lăsați resleți, dar dascăliți, grupați și conduși, ca o armată cultă și pricepută, care nu are alt scop, decât a lupta și învinge prin cucerirea economică.

Și să nu uităm încă, că mai avem o racilă grea; avem populațiunea deja prea compactă a israeliților locali, cari putând oricând constitui o puternică armată de cucerire contra noastră pe terenul economic, poate forma antegardă popoarelor centrale din Europa, a căror limbă ea o și vorbește încă, în mare parte.

Trebue să recunoaștem însă, că pe cât israeliții locali au fost răutăcioși și nedrepti față de noi, susținuți fiind cu îndârjire în aceasta și de coreligionarii lor străini, cari au două forțe cumplite contra noastră: capitalul și presa, noi am știut încă mai puțin să ne tragem o linie de conduită hotărâtă și românească față de ei; astfel că, deodată cu oprirea intrării în țară a noilor sosiți și facilitării expatrierii celor prea numeroși, noi n'am căutat a utiliza și chiar a asimila, pe cei cari cu voe bună, voiau a împărtași soarta noastră pe viitor.

Personal, consider ca cea mai mare greșală de a le fi închis, chiar în parte, școalele noastre, căci am oprit astfel contactul, din care pot naște simpatii și comunități de interese, fără cari ne e imposibilă viața în comun.

În loc de a înființa școli numeroase, și nu este sacrificiu care nu trebue făcut în această direcțiune, școli în cari să învețe toți copiii noștri dela sate, și toți copiii străinilor, cari, luați aminte, devin prea numeroși în orașele noastre, am lucrat astfel în cât la sate proporția celor ce nu știu scrie și socoti să fie rușinos de mare, fiind noi aproape ultimii în Europa, iar în orașe statele vecine, nu comunitățile dela noi, să ne organizeze școli creștine, cu caracter specific tendențios în interesul străin; iar israeliții să fie adesea crescuți, dacă nu cu ura contra noastră, dar cel puțin străini de noi, în școlile făcute din averea baronului Hirsch, sau de alianța israelită!

Nu se putea o nepriceperc mai mare, a intereselor noastre naționale.

Cugetătorii și adevărații noștri oameni politici, tre-

zească-se odată; primii, din amorteala lor și, cei de al doilea, din atmosfera de ură în care trăesc și care îi oprește de a cerceta și găsi soluțiuni potrivite nevoilor țării și neamului. Formuleze-și odată aceștia păreri hotărâte la lumina zilei, care găsindu-se destoinice, să ne unească pe toți, din orice câmp politic am fi, pentru ca în cestiunile mari și sfinte, dela cari depind existența și viitorul nostru, să putem lucra cu toții împreună.

Destulă ură, destule lupte sterile, destulă nedestoinicie și pierdere de timp!

Să deschidem odată ochii, de voim a vedea, să ne înălțăm sufletele, de ne iubim neamul, să ne limpezim judecata, de voim a făptui curat! Și în cestiunile mari, care așteaptă de atâta timp, o hotărâre bărbătească, să nu ne mai sfâșiem, ci să brăzdăm adânc, cu toți, în ogorul de la care depinde creșterea și culegerea roadelor, ce vor asigura și înlesni copiilor noștri, viața, cinstea și fericirea.

De aceste fapte e preocupată Asociațiunea română pentru înaintarea și răspândirea științelor.

Mănunchiul de oameni ce o alcătuiesc, dorește ca prin întrunirile Asociațiunii, regulat, în câte o parte a țării, să redeșteptăm pe rând, toate aceste localități spre a le face părtașe la năzuințele noastre și la munca generală și conștientă, care trebue odată să se manifesteze, hotărât, în toate direcțiunile culturale și economice și pe toată suprafața țării.

Focșanii și județul Putna, erau indicate pentru întrunirea noastră, căroro le rezervasem, tocmai, acest an de fericită aniversare, a jumătate de secol de la unirea țărilor.

Aveați astfel prilejul, să vă arătați rostul și destoinicia muncii locale și țara întreagă să fi dat și ea pe față, tot ceiace mai păstrăm, relativ la marile evenimente politice din 1859.

Avem credința, că și Dv. toți, ca și noi, regretați acum, că nu am reușit a realiza ceia-ce doream.

Asociațiunea, Domnilor, a avut anul acesta cinstea aleasă de a primi, în mod oficial, numeroasa și valoroasa falangă a excursioniștilor francezi, frații noștri în latinitate.

Dacă la 1906, inimile noastre s'au umplut de bucurie, când românii din toate părțile locuite de ei, s'au întrunit pentru întâia oară, conduși de ideia unității culturale a neamului, în parcul Carol I, pentru a se îmbrățișa frățeste în coprișul Arelor romane, iar sub zidurile castelului Peleş, la Sinaia, pentru a aclama pe M. S. Regele Carol I, pe ilustra noastră Suverană și iubita noastră dinastie, tot astfel inimile noastre au tresăltat de bucurie, văzând cum reprezentanții, din cei mai aleși, din scumpa noastră Franță, au urmat aproape acciași cale, întorcându-se pătrunși de ceia-ce suntem, care este trecutul nostru și aspirațiunile noastre în viitor.

În această țară, în care luptele politice ne desbină și ne învrăjbesc, așa de mult, s'a văzut acum, din fericire, pentru prima dată, acest fapt aproape necrezut și atât de așteptat, că luptele noastre au fost aproape

părăsite un moment și că cu toții, ca buni români, pentru prima dată, mână în mână, am mers și lucrat alături, conduși de aceleași sentimente înalte și patriotice.

Fie ca acest fapt să se întâmple cât mai des în chestiunile de interes general, și mie 'mi rămâne numai plăcuta datorie de a mulțumi, din toată inima, tuturor persoanelor oficiale sau particulare, dela cele mai sus situate și până la cele mai modeste, ca pozițiune socială, care cu această ocaziune ne-au dat concursul lor.

Din cauze independente de voința noastră, Asociațiunea nu s'a întrunit dela 1906.—Fiind statutele cam incomplete, dela început, și lipsindu-ne un regulament, aceste goluri au fost complectate de o comisiune compusă din toți foștii președinți.—Vi le prezint, pentru a lua cunoștință, cu speranța de a fi aprobate de Dv.

Îmi mai rămâne, Domnilor, o plăcută datorie, aceea de a vă mulțumi, tuturor, pentru buna Dv. primire, făcând cele mai alese urări pentru prosperitatea județului Putna și a orașului Focșani.

POLITICA

AGRICULTURA ȚĂRĂNEASCĂ.—I.

Sunt unul din cei mai convinși apărători ai exploatării moșiilor mari de către obștiile sătești, care mijloc noi îl credem cel mai înnemerit pentru a îndruma pe sătean pe calea avuției, care să'l ducă la cumpărarea pământului de veci. De aceea ne-am și rostit noi contra sistemului vechiu de împărțire a pământului în loturi către săteni, și am susținut că trebuiau admiși la cumpărătura de pământ numai acei săteni cari ar fi adunat prin economie o parte din capital; iar economia nu se putea îndruma mai bine decât prin mărirea ocupației agricole a săteanului, punându-i-se la dispoziție arenda moșiilor mari.

Principiul nostru asupra cumpărării de pământ a și fost primit de legea Casei Rurale. Dar ce folos! dacă, ca toate lucrurile din această lume, și acest principiu este falsificat. Anume obștiile sătești când vor să cumpere o moșie, caută să-și procure *tot prin împrumut* de la banca populară sau de aiurea, cei 15% pe cari trebuie să-i depue în numerar pentru a avea dreptul de a cere restul de 85% dela Casa Rurală. Nu a fost deloc acesta scopul legiuitorului. El a vrut să îndemne pe sătean la muncă, la economie, la moralizare. Această țintă nu este de loc atinsă, când obștiile se împrumută și cu partea ce-ar fi trebuit s'o economisească.

Apoi, împărțându-se toată obștia, și bun și rău, și harnic și leneș, și econom și cheltuitor, la cumpărarea moșiei, nu se face acea selecție între oameni ca atunci când numai acei ce-ar poseda economisiți cei 15% ar fi primiți la cumpărătură.

Pentru ca țărani să se folosească însă cu adevărat, din exploatăriile mai întinse, noi am susținut că ei trebuiau să părăsească sistemul lor primitiv de lucrare a pământului și să îmbrățișeze cel puțin pe acel practicat de proprietarii noștri cei mari, organizând în comun *o cultură în mare* a întinselor proprietăți pe care le-ar lua în arenda.

Pentru a putea face aceasta, se cere neapărat conducerea exploatării de către un om competent care să îndrumeze pe săteni în cultura pământului, să țină contabilitatea cea destul de complicată cu cea mai deplină limezime, și să îngrijească de defacerea productelor în mare, cum fac marii agricultori.

Numai atunci s'ar putea ajunge: 1) ca țăranul să tragă un folos real din întinderea agriculturii lui și să capete puțința de a se îmbogăți, adunându-și capitalul trebuitor pentru dobândirea moșiei din arenduire în deplină proprietate; 2) s'ar păstra proprietății celei mari dată în cultură țăranilor, caracterul de isvor de export al țării care este neapărat în starea în care ne aflăm, cu un budget așa de uriaș și cu o datorie publică așa de însemnată, contractată în străinătate; căci să se ia bine seama: noi nu putem *cu nici un preț* să ne lepădăm de cultura cea mare a pământului și să prefacem toată agricultura țării într'o producție care să hrănească numai pe muncitor «dacă nu voim să auzim răsunând toba la ușile visteriei noastre». Dacă n'am fi așa de greu îndatorați, sau dacă cel puțin datoria noastră publică ar fi contractată în țară, am putea încă risca experiența prefacerii năprasnice a agriculturii mari în agricultură mică; am putea mulțumi năzuințele care tind la desființarea proprietății mari și la fărâmtuirea ei în părțile mici ale exploatării țărănești. Așa însă cum suntem legați de mâini și de picioare, pe de o parte de o viață de stat cam răsfățată înlăuntru și de o datorie publică către streini ajunsă la marginile extreme ale puterilor noastre de împrumut, nu putem să atingem, de dragul unei clase a poporului, ori cât ar fi ea de interesantă, bazele chiar ale existenței statului român, căci atunci am jertfi întregul la parte și prin el și această parte însăși.

Prin urmare, nu se poate primi extinderea obștiilor sătești la lucrarea, prin arendare sau cumpărare, a moșiilor mari, decât cu condiție anumită ca ele să facă pe dânsese *agricultură mare* care să menție puterea de export și deci de existență a țării și a Statului român.

Aceste principii îmi par mai presus de orice îndoială.

Să vedem dacă se procedează astfel.

Constatăm întâi cu părere de rău că acolo unde obștiile sătești au vrut să se pună sub conducerea unor minți mai luminate ca la Pomârla, jud. Dorohoi, la Andrieșeni jud. Iași, și pe aiurea, ele au devenit jertfa relei credinți a conducătorilor în lipsa unor legi de represiune de o asprime exemplară pentru asemenea abateri.

Ba lucru mai curios, la Andrieșeni, Ministerul domeniilor pusese el însuși în capul obștei un excroc patentat care mai frustrase de două ori statul în exploatarea moșiei Pipirigul și a pescăriei Brateșului; dar care în loc de a-și lua pedeapsa și de a înfunda temnița nu știm prin ce *spete* a căpătat și administrația moșiei statului Andrieșeni, ca o recompensă pentru bravura lui în ale tâlhăriei.

După ce individul fură pe țărani, îmbrăcându-se cu autoritatea Ministrului domeniilor și după ce el mânăncă banii plătiți de ei pentru arenda pământului, Mi-

nisterul în loc de a suporta dânsul urmările faptelor comise de prepusul său, împinge prin agenții lui pe țărani a da în judecată pe excroc, constituindu-se parte civilă contra unui calic; iar Ministerul cere ca țărani să plătească a doua oară arenda odată legalmente achitată.

În urma energice mele interveniri în apărarea celei mai drepte cauze, am convins întâi pe d-l Ministru de finanțe, apoi pe d-l Ministru de domenii, să părăsească această nedreaptă urmărire și să lase în pace pe țărani. Aceștia, ajunși la disperare, erau în stare să ajungă iarăși la acte de violență dacă ele nu ar fi fost înlăturate prin înțelepciunea celor doi domni Miniștri.

Din cauza relei credințe a prepușilor, atât a celor orânduși de cârmuire cât și a acelor aleși de obște, acest sistem nu prea are sorti de a se prinde, afară numai dacă Statul va lua măsurile cele mai aspre pentru a garanta interesele oamenilor contra apucăturilor nenorocite ale tuturor acelor deprinși să se îmbogățescă pe nedrept din munca țărănilor. Și cu toate acestea este singurul mijloc de a eși la un rezultat multumitor în exploatarea moșiilor mari de către săteni.

Așa cum se practică acuma cultura este o adevărată părăducală a pământului și productul moșiilor mari, exploatate de țărani, nu reprezintă nici a treia parte a aceluia realizat mai înainte de proprietari sau arendași.

Anume, iată modul barbar și sălbatec cum se procede în cultura moșiilor mari de către săteni:

Țăranul nu știe ce este întovărășirea la muncă; de aceea îndată ce o obștie ia o moșie în arendă sau o cumpără de veci, o împarte între membrii ei, fiecare după cât poate să ia, încât agricultura mare este *eo ipso* desființată și înlocuită cu agricultura mică. Părțile sunt cultivate ca de obicei cu porumb și orz — rare-ori cu grâu, și vom vedea pentru ce. După recolta orzului și mult înainte aceluia a porumbului se văd lanurile brăzdate de dungi galbene rămase ca miriști, și verzi — porumbul Tocmai pe atunci însă intervenind căldurile cele mari și imășurile uscându-se țărani ar avea nevoie să-și pască miriștile; dar cum s'o facă, dacă vitele lor pot trece în porumbul său sau al vecinului. Ar trebui doar să ție boii de frânghie pentru a-i putea duce la păscut pe propria lui miriște, lucru pentru care timpul îi lipsește. Este adesea ori nevoie să-și vândă vitele pe nimic, nu fiindcă nu are cu ce le hrăni, dar fiindcă nu poate s'o facă. Situație mai ciudată nici că se poate închipui!! Pe alocurea, pentru a înlătura acest mare neajuns, pristavii statului impun țăranului cultura la o laltă a aceluiași fel de cereale, dar și aici fiecare țăran cultivă păticia lui din lanul cel mare, pe care o ară după cum poate el, mai bine sau mai rău, o seamănă cu sãmânța pe care o posedă, așa că un product la fel nu poate fi obținut. Treieratul se face iarăși în parte cu cai, în chip defectuos și primitiv, și această recoltă proastă este vândută mult mai eștin decât cea dealături a proprietarului mare, cu atât mai mai mult că ea nu este strânsă la un loc și vândută cu vagonul, ci e pusă de fiecare sătean în saci și așezată în tindă până ce vine jupân Ițic, Burăh sau Strul care cumpără cu trei sferturi, dacă nu și ju-

mătate din preț recolta țăranului, compune el vagonul și câștigă sfertul sau jumătatea cealaltă.

Dar cum cultivă țăranul acest orz? Când îl seamănă în popușoște, atunci este fericit, căci el crede că nu mai este nevoie să mai are ci îl seamănă așa peste ogorul nedesfundat și trage cu grapa peste el. Când plouă, bine înțeles, tot se face ceva, deși numai pe jumătate cât la proprietarul vecin care a arat, a grăpat și a tăvălugit ogorul. Dar țăranul nici nu se gândește vrodată să facă și să adune ca proprietarul sau arendașul; căci zice el: «Boerul e boer». Orzul este apoi totdeauna strâns cu hreapca sau cu coasă, niciodată cu secera, care e mai obositoare. El se scutură sub lovitura coasei și adesea e împrăștiat de vânt, nefiind legat în snopi și pus în clăi. Nu se uită țăranul la aceia că perde un sfert de recoltă. Porumbul este semănat totdeauna prea târziu, nefiind arătura făcută din toamnă. Cei mai mulți îl prășesc apoi o singură dată, fără a-l mai mușuroi, din care pricină el pururea se face, fie în anii mai buni, fie în cei răi, mai puțin ca la proprietari.

Mai grav însă este că niciodată țăranul nu ară pământul de cu toamnă. Așa ca să fie expus desfundat la gerurile ernei și apoi întors în primăvară să-i dea un ogor răscolit prin două arături, mai plin cu apă și deci mai rezistent la secetă. Această arătură din toamnă i-ar da puțința de a semăna porumbul mai de timpuriu și i-ar asigura o producție mai mănoasă și mai sănătoasă; căci primăvara țăranul eșind cu boii slăbiți din iarnă, nu-i poate pune îndată la arătura întâi care-i mai grea decât întorsul și trebuie să aștepte întremarea lor prin păscut. Dar pentru ce oare nu ară țăranul de cu toamnă?

Ea pământurile luate în arendă are o scuză, anume că ele nu-i sunt măsurate și date în primire decât în primăvară, și chiar la acelea în care obștea ia întreaga moșie, deși s'ar părea că țăranul e stăpân pe ea în tot timpul anului; pristavii însă cari hotărăsc rotația culturii, nu o fac decât în primăvară, încât țăranul nu are voie să are din toamnă pământul de pe care se hrănește. Dar pentru ce nu ară țăranul din toamnă *pământul său propriu*, spre a-l pregăti mai bine pentru cultura porumbului și a face cu puțință și aceea a grâului? Noi credem că din aceeași cauză pentru care el nu taie recolta păioaselor cu secera, pentru care el seamănă orzul fără a ara și pentru care el nu mușuroește porumbul, adică pentru a *munci mai puțin și dac'o da Dumnezeu s'o face*. Acest fatalism încurajează lenea, precum tot lenea desigur i-a dat naștere. În această privire se cere numai decât o îndreptare; căci cu ce drept cer țărani pământ, pe care apoi nu'l lucrează cum se cuvine ci numai îl părăduesc? Să le dăm toate mijloacele de a-și întinde agricultura, cu condiție însă anumită că această cultură să fie *gospodărească*, iar nu cum zic Nemții o cultură *tălhărească* (Raubwirthschaft.)

(Sfârșitul în No. viitor)

A. D. XENOPOL

BIBLIOGRAFIE

Radu D. Roselli, Din Egipt. Note de călătorie.
Ch. Darwin, Lupta pentru existență trad. de Luca (Biblioteca Lumen.)

CESTIUNI SOCIALE

IDEILE PEDAGOGICE ALE LUI FRANCISCO FERRER

În secolul acesta al copilului, după cum zice Ellen Key, este natural ca în fiecare țară să apară inovații cari să inaugureze noi principii de educație, cât să și le aplice în școli speciale.

Spania l-a avut pe Ferrer, a cărui împușcare a indignat întreaga Europă.

S'a împlinit doi ani dela 15 Aprilie 1908, de când a apărut primul număr al revistei «L'école rénovée», care avea un plan de educație modernă și în același timp de-a formă o ligă internațională a școlii moderne după cea din Barcelona. Comitetul acestei reviste, comitet de inițiativă și direcție cră compus din: F. Ferrer (fondator-Spania), C.-A. Laisant (Franța), E. Häckel (Germania), I.-F. Elsländer (Belgia), W. Roorda van Eysinga (Elveția) și Henriette Meyer.

Nu ne-am fi mirat de loc când am fi văzut în comitetul de inițiativă pe Dr Reddie (Anglia), E. Demolins (Franța) și Dr H. Lietz (Germania), cari reprezintă aceleași principii despre educația nouă.

Din copriusul articolelor publicate în revistă vom putea mai ușor desprinde expresia clară și hotărâtă a convingerilor sale asupra școlii și copiilor, cari au fost puse la baza instituțiilor din Barcelona și a celor 600 de școli civile create de Ferrer în Spania alături de școlile catolice bisericești.

Din programul anunțat se vede limpede planul educației moderne. Toate principiile pot trece prin cenzura celei mai aspre critici fără să fie atinse, căci în primul loc sunt concluziunile datelor științifice moderne și în conformitate cu necesitățile sociale actuale. Și ce este rațional din punct de vedere psihologic și fiziologic nu mai este nevoie să fie supus discuțiilor arbitrării teoretice și empirice.

Este vorba de o educație integrală și dacă am observă numai planul educației intelectuale și totuși am rămâne convinși că cestiunile de educație erau formulate cu pricepere.

Ferrer își propune să studieze:

- a) Concepția generală a scopului educației intelectuale.
  - Senzul metoadelor.
  - Relațiunile ce trebuiesc stabilite între cunoștințe.
  - Ordinea în câștigarea lor.
  - Mijloacele și procedeele de învățământ.
- b) Distribuția cunoștințelor.
  - Cunoștințe cari relevă viața. Mediul școlar.
  - Cunoștințe cari relevă munca. Atelierul școlar.
  - Cunoștințe cari relevă cercetări, studii. Extensiunea școlii în mediu exterior.

Stabilirea unui program conform fazelor de dezvoltare intelectuală a copiilor în cât cunoștințele să constituie un ansamblu în care toate părțile să fie armonios legate între ele, răspunzând stărilor intelectuale complete și succesive.

Influența pe care trebuie s'o aibă școala asupra vieții omenești. Școala, centrul social al vieții fizice, intelectuale și morale ale grupelor omenești. Educațiunea continuată.

Influența școlii asupra părinților și vieții familiare. Educația mamelor și a părinților.

Cărți pentru copii, etc.

Sunt și alte puncte tot atât de importante cuprinse în program, și care se adresează marelui public, ce trebuie să înțeleagă că școala așa cum este organizată nu răspunde necesităților sociale și individuale ale educațiunii copiilor.

În special, scopul prin care ideile lui Ferrer se deosebiau de ideile școlii actuale este că mai ales primul învățământ al copiilor, cât și programele și metodele, trebuiau să fie adaptate psihologiei copiilor, ceea ce nu se face nici în învățământul public, nici în cel privat.

În acest scop, s'a întemeiat *liga internațională de educație rațională a copilăriei*, al cărei comitet l'am amintit mai sus.

De unde plecau aceste convingeri pedagogice? Din ce necesități sociale și individuale a plecat Ferrer pentru a cugeta la o școală nouă, o școală renoită ca și o societate renoită? Oare numai faptul că acest simptom social în reforma școlii s'a produs în Statele-Unite și Anglia și pe unele locuri în Franța, Elveția și Germania — a fost singurul stimul care l'a îndemnat să reformeze școala în Spania? Și ce l'a îndemnat să prezideze o ligă în a cărei comitet se aflau erudiți și savanți ca cei de mai sus?

Sunt atâtea întrebări, cari pentru oamenii speciali de școală se desleagă aproape fără nici o ezitare. Căci, școala așa cum este organizată astăzi, nu mai corespunde. Acest strigăt a devenit general și pentru că Ferrer a avut convingeri mai active, oare se poate socoti ca un agitator, ca un anarhist, ca un revoluționar?

Ce erori în aprecierea oamenilor mari, stăpâni pe convingeri, la care cuvântul are realitate în acțiuni! Căci Ferrer a întemeiat școli în vederile sale și pe socoteala sa. Nu ne importă dacă sunt 600 azi și dacă mâine vor fi 6.000. Ferrer a fondat un Muzeu pedagogic în care a adunat materialul necesar pentru școala cea nouă și a înființat o școală normală în care să se formeze învățătorii în senzul nouilor educatori.

Ce a făcut Ferrer pentru Spania, care nu l'a cruțat, se face, pornindu-se tot din același sentiment umanitar, în toate țările civilizate și în progres continuu.

Educația maselor este o chestiune de ameliorare socială. Cine dorește să rămână în ignoranță vrea să profite de ea. Această renoire în omenire se face prin două căi: sau aplicând continuu în școlile de astăzi principiile noi ale educației științifice, bazate pe studiul psihologic al copiilor, sau, fără a se aștepta această prefacere evoluționistă, să se creeze școli după noile principii ale școlii moderne. Ferrer a preferat această din urmă soluție.

În ce privește scopul educației, Ferrer se ridică cu putere în potrița principiului de-a se face din individ un supus cu strictetă mecanismului social. Acest scop este dorința guvernanților și de aceia nu au nici un interes să schimbe acest sistem, căci instrucțiunea este pusă în serviciul lor din care au avantajii, iar nu să amelioreze starea generală a societății. Este de ajuns: să se mențină spiritul de școală, ca institutorii cu voe sau fără voe să servească niște principii contrarii rolului ce-l au, și ca disciplina autoritară să fie dominantă așa

fel ca inițiativa să fie înăbușită iar atunci când se produce să fie speculată tot în folosul lor.

Din potrivă, valoarea educației rezidă în respectul voinței fizice, intelectuale și morale a copilului. O adevărată educație numai îl secondează în pornirile sale, în direcțiunea vieții sale proprii.

Și ce este mai ușor decât a-l oprî, de-ai altera individualitatea și ce este mai greu decât a-l respecta. În totdeauna educatorul poruncește, ordonă, impune, violează, contrazice; pe când o adevărată educație este tocmai aceia care îl apără mai bine pe copil în contra ideilor altora, în contra voinții altora, cari chiamă în joc mai mult energiile proprii.

Ce sunt metoadele? Fiind educațiunea de astăzi un dresaj de-a supune pe individ unor anumite mecanisme sociale, metoadele nu sunt altceva decât niște instrumente puternice și perfecționate de dominațiune. Pe când, metoadele științifice au puterea de-a educa pe copil în favoarea desvoltării lor, prin satisfacerea trebuințelor pe măsură ce se nasc și se măresc. Și în acest caz, educațiunea devine plină de spontaneitate, conformându-se științei despre copil, care trebuie să-l libereze din situația de astăzi.

Prin aceasta se deosibește idealul școlii noi de cea actuală. Școala de astăzi caută mijloace noi și eficiente de-a forma din ființele omenești niște instrumente convinse de toate convențiunile, de toate prejudecățile și de toate minciunile pe cari societatea este fondată.

Idealul nou vrea să aibă oameni capabili cari să știe evolua neîncetat, capabili să renouască fără încetare mediul și de-a se reînnoi ei singuri, oameni a căror independență intelectuală să le fie cea mai mare forță, cari nu vor fi niciodată în stare să se atașeze de orice, totdeauna gata să accepte ceea ce este mai bun, bucușii de triumful ideilor noi.

Prin ce mijloc s'ar putea îndeplini acest ideal?

Urmărind cu atențiune lucrările savanților și cercetătorilor cari studiază pe copil și aplicând experiența lor în educațiunea pe care vrem s'o edificăm, în sensul unei libertăți complete a individului. Iar aceasta nu se poate îndeplini decât prin punerea imediat în lucru, prin fondarea de școli noi sau aplicându-le în școlile regenerate de acest spirit de libertate.

În sensul acesta s'ar putea modifica tot ce nu corespunde acestui ideal, tot ce e artificial și tot ce face să fie depărtat copilul de natură și viață și ținut în disciplină intelectuală și morală pentru a i se impune idei gata și credințe cari ruinează și anihilează voințele. Și mai bine e să rămână copilul în mijlocul naturii unde va fi în contact cu tot ceea ce iubește și unde impresiunile vieții înlocuesc lecțiunile de cuvinte moarte. «Iubesc mai mult, zicea Ferrer, spontaneitatea liberă a unui copil care nu știe nimic din instrucțiunea cuvintelor decât deformația intelectuală a unui copil care este supus educației de astăzi.»

Cam aceste sunt în trăsături esențiale principiile noi de educație pe cari Ferrer le-a susținut cu multă convingere științifică în revista «L'école rénovée.» Modul cum au fost puse în practică și rezultatele pe cari le-a dat, le vom vedea altă dată.

GR. A. TABACARU

CÂTEVA REFLEXIUNI ASUPRA CONGRESULUI BĂNCILOR POPULARE DIN BOTOȘANI

În zilele de 25 și 26 Septembrie, s'a ținut la Botoșani, congresul regional, al Băncilor populare pentru județele din Moldova de sus.

Cu acest prilej s'a făcut constatarea îmbucurătoare că băncile populare numără aproape 65 milioane de lei, capital țărănesc, că obștiile sătești, cari în 1903 erau numai șapte, iar în 1904 au crescut la 19 cu 52 de moșii în arendă, astăzi au ajuns la 192 de obștii cu 729 de mii de hectare.

În ziua întâi, după amiazi, s'a trecut în secțiuni, discutându-se chestiuni de detaliu, privitoare la mecanismul băncilor și a cooperațiilor sătești, rostul învățătorilor și al preoților în această operă de dezrobire națională, greutățile întâmpinate în sate și la centru, etc.

Partea cea mai educativă a congresului a fost ședința plenară de Sâmbătă, 26 Septembrie. Dată fiind atitudinea imparțială și obiectivă a d-lui președinte al Congresului, d. Nenițescu, președintele consiliului de administrație al Casei Centrale, dată fiind prezența tuturor congresiștilor la expunerea și discutarea problemelor propuse, hotărârile fiind luate în auzul tuturor, prezentau mai multă garanție de unitate.

În deosebi, s'a relevat, atât prin fond, cât mai ales prin felul particular de expunere comunicativă pe care-l dă puterea convingerii personale, cuvîntarea entuziastă a preotului Tudorache din Leontinești (Bacău). Ea a dominat sala până la închiderea congresului. Tocmai de aci decurge necesitatea s'o expun, în părțile ei caracteristice, fiind expresia unanimă atât a congresiștilor cât și a întregului consiliu de administrație al Casei centrale.

a). Pentru menținerea prestigiului moral al acestei întreprinderi economice, pentru garanția ei, cere ca preotul și învățătorul să nu părăsească băncile populare; b) Opera acestor doi factori culturali la sate să nu fie exclusiv economică, ci alături de această muncă economică, să desfășure și o activitate culturală și morală. Protestează contra felului de a înțelege opera culturală, grămădind cărți și alcătuind biblioteci rurale, care stau închise și prăfuite tot anul. Bibliofilia să înceteze. Să se înceapă odată cu partea educativă, dând precădere nu cantității de cunoștințe ca atare, ci deșteptării dorului de carte, gustului de citit, cari trebuiesc întreținute, după terminarea școlii, prin organizarea sănătoasă a școlilor de adulți.

c). Cu privire la dezastrul din 1907, Preotul Tudorache zice: «Când declinul moral ne-a adus primăvara roșie din 1907, unde a fost biserica să umple prăpastia dintre clasele sociale? Preoții să fie apostoli, iar Statul vrînd un popor tare să învie biserica prin preoți bine pregătiți, culți, cu suflet bogat și mare, din care să curgă roua cuvîntului divin, rămas îngropat în carutoanele evangheliei.»

d). Tot prin soluții de ordine ideală, prin chemarea lor la înțelegerea rostului moral și social în stat, cearcă preotul Tudorache să aducă o înfrățire trainică și sinceră între preot și învățător.

Consfințirea acestor fel de raportori nu se poate îndeplini prin simple deziderate, exprimate frumos și cu patos, ci numai prin instruirea și educarea preoților și învățătorilor într'un spirit unitar, într'o cultură armonică a facultăților sufletești, îndreptate spre ridicarea neamului nostru. Domină o astfel de atmosferă prielnică chemării la înfrățire și la muncă răbdătoare în seminariile clericale și în școlile normale?

Cine poate afirma? E știută de mult disocierea, dezarmonia studiilor din școlile secundare; ea e și mai vătămătoare școlilor speciale (seminariilor și școlilor normale) căci mulți rămân cu dezechilibrarea sufletească, așa cum îi produce școala, fără să o poată repara prin studii ulterioare.

Pericolul unei scăderi culturale devine și mai acut pentru cei chemați să-și clădească o activitate socială și morală pe o temelie incompletă și incoherentă.

În special, în seminarii, conflictul dintre cunoștințele religioase și științifice e așa de intensiv, în cât dela început școlarii sunt câștigați de aparenta convingere ce o prezintă doctrina materialismului, sub forma ei cea mai scăzută, fără speranțe și fără ideal. Și nimeni nu ridică glasul să aplaneze aceste conflicte, care în școală sunt simple fenomene de turburare intelectuală, iar afară pot lua proporția unei adevărate dezechilibrări sufletești, pot dezagregă individualitățile, aruncându-le pe cele mai reflexive, în oceanul disperării, pe cele practice, în brațele conducerii de oportunitate, unde nu mai cauți nici o legătură între gândire și voiață, între convingere și activitate.

Lipsește seminariilor, și deopotrivă celorlalte școli, o sinteză superioară a cunoștințelor, lipsește și îndrumarea către activitatea cea mai rodnică individului și omenirii.

Prin urmare, aci, în organizarea instructivă și educativă a acestor școli, în îndrumarea lor către un ideal unitar să căutăm aplanarea conflictului dintre preot și învățător.

«Dați-mi școlile pe mână și voi reformă lumea» zicea filosoful german Leibniz.

Fiindcă neamul nostru trece prin grele încercări, față de cari nu mai putem stă indiferenți, fiindcă aducerea lui pe calea dezvoltării normale sociale nu se mai poate face numai din instinct, din prevedere inconștientă; civilizația modernă a popoarelor a complicat problema evoluției lor; de aci se reclamă imperios, dacă vom să trăim și să ne dezvoltăm spre a produce o cultură specific românească, să ne pregătim mai serios în înțelegerea problemelor economice, politice și sociale. Superficialitatea nu mai merge; continuarea ei va subjugă neamul nostru exploatarea altor popoare.

Și tocmai această serie de cunoștinți e așa de puțin și rău reprezentată în școlile noastre. Dăm preferință unor studii abstracte, fără utilitate și în schimb, înlăturăm tocmai ceea ce ne poate folosi mai mult. Criteriul după care se valorează cunoștințele la noi e întors: în loc să învățăm ceea ce este util în mod direct, fie individului, fie societății, noi avem în vedere abstracțiunile și decorurile inutile.

Căci ce pregătire economică și socială capătă viitorii preoți și învățători în școlile lor? Câteva cunoștinți su-

perficiale și sumare, predate șters de o personalitate adesea de a doua mână.

Opera la care sunt chemați să lucreze factorii culturali ai satelor e de natură economică și morală.

Ridicarea din mizerie și ignoranță a claselor populare, aducerea lor la o viață conștientă națională, la înțelegerea vieții civilizate și participarea la bunurile ei, crearea și naționalizarea clasei de mijloc, armonizarea claselor sociale, sunt probleme de economie politică și socială, de educație civică și morală.

În van vei predica pace unui popor flămânzit și abrutizat de mizerie și ignoranță. În van îi vei vorbi de evanghelia înfrățirii, predicate de Crist, câtă vreme țaranului alcoolizat și minat de munca istovitoare și nerăsplătită îi lipsește siguranța zilei de astăzi și nădejdea zilei de mâine. Chiar drepturile politice pe care i le-a proclamat Constituția, pentru dânsul sunt o ficțiune, câtă vreme e privat de independența economică, cari singură l-ar pune la adăpostul exploatarei și i-ar acorda condiții ca să transforme egalitatea sa juridică *de drept* într'o egalitate juridică *de fapt*. Altfel, pentru un popor subjugat economic și ignorant în mare parte, drepturile politice sunt un lux, o zădărnicie, de care nici odată nu se poate folosi; departe de a fi expresia suveranității populare, puterea politică e expresia minorității independentă economică.

Față de o astfel de situație, care falsifică baza democratică a statelor moderne, cel mai urgent deziderat de justiție socială e acordarea egalității economice clasei celei mai numeroase din stat, ca să se bucure pe de o parte de o viață mai omenească și mai demnă, pe de alta, să aibă, în îmbunătățirea ei economică, puțința de a face uz în mod efectiv de toate drepturile politice și civile pe care i le acordă Constituția.

Mișcarea cooperativă și băncile populare, privind mai ales clasa țărănească, contribuie a emancipa din robia economică masele noastre populare și a le pregăti, încetul cu încetul, pentru o viață națională mai înaltă, înlăuntrul căreia democrația să devie o realitate. Contribuie a creia, tot pe încetul, o clasă mijlocie națională românească, care, având legături istorice cu poporul, va fi interesată să-l păstreze, să-l cruțe, căci din buna lui stare, din fericirea și mulțumirea lui va radia condiția de existență sigură a celorlalte clase sociale.

Dar opera de emancipare economică merge numai alături și împreună cu o activitate culturală, care să ne dea posibilitățile viitoare de adaptare statornică la o viață civilizată mai înaltă.

Prin cultură, masele populare își măresc cercul conștiinței lor sociale, solidarizându-se în aceleași tradiții, același istoric și trecut, râvnind la același ideal național, armonizarea tuturor claselor sociale, ca să putem realiza și întregi cultura pe care e capabil s'o dezvolte la gurile Dunării poporul românesc.

Eră și firește ca cei ce au vorbit la congresul din Botoșani, preoții și învățătorii, să nu-și aștearnă părerile lor în chestiile de economie socială pe postulatele reale ale științei, să planeze în expuneri incoherente și sinteze ireale.

Ori-cum însă, în fața evidenței faptelor, perioada frazeologiei seci e provizorie.

LITERATURA

ZEPPELIN—BERLIN

Precum în cer așa și pe pământ: așa ne rugăm în Tatăl nostru. Cerem Tatălui Ceresc să facă el că, precum în ceruri se face numai voia lui, căci îngerii din ceruri numai voia lui o fac, așa să facă și oamenii pe pământ, cu alte cuviute cerem ca să fie pe pământ cum este în cer.

Intr'o zi însă mă gândeam ce-ar fi oare când ar fi în cer ca pe pământ?

Mă explic.

Când s'auzise de Zeppelin că vine la Berlin, eram tocmai la Berlin.

La Berlin acum, pe unele strade, e ca la Paris, o mișcare turbată: tramvae electrice, trăsuri, automobile și tot felul de trăsurării și căruțării, și mai ales, tot felul de automobile. Prin locurile pe unde e de trecut strada, ori de trecut de pe un trotuar pe altul, trece omul cu zilele în mână, căci nu știe din care parte să se păzească să nu fie turtit. În locurile unde se întretae strade cu circulație mare ca Friederichstrasse cu Leipzigerstrasse, ori cu Unter den Linden, în fiecare răspântie stă câte un vardist. Unde se întretae Unter den Linden cu Friederich-strasse sunt și câte opt vardiști. Și pe strade se ține numai dreapta, și cu toate astea treci strada tot cu frica 'n spate. Când vrei să treci strada te uiți întâi în stânga dacă nu vine ceva, iar când ajungi pe la jumătate de stradă trebuie să te uiți numai decât la dreapta, dar să nu perzi din vedere nici stânga de unde nici nu știi când răsare cel puțin o bicicletă, ori un motocicletu turbat, dacă nu și vr'un automobil mai mic și mai îndrăzneț. Ba, adese ori când e omul în mai mare încurcătură, se zăpăcește, nu mai știe pe unde e și să pomenește la spate cu cât țî-i comedia de omnibus-automobil cu două etaje, nalt și mare câtă țî-i casa ori mai bine câtă țî-i corabia. Și cum erau înaintea trăsurile, lăsate de D-zeu cu cai, parcă tot nu te temei așa tare. Tot credeai că n'o să fii numai decât călcat, căci calul are ochi și vede și el, și se ferește și el; dar automobilele par'că sunt oarbe; merge 'naintea, tun; nici n'auze nici nu vede. Auzi numai că rage ori geme, dar când geme el, tu numai știi încotro s'apuci.

Când am aflat vestea despre ascensiunea lui Zeppelin la Berlin, tocmai eram pe Friederichstrasse și voiam să traversez Unter den Linden spre Mittelstrasse. Imbulzeala însă era grozavă. Se umpluse colțul trotuarului de lume și vardistul respectiv nu lăsa pe nimeni să se miște până nu s'o isprăvi cârdul de tramvae și automobile căroră le venise rândul să treacă. Când vardistul făcu semn automobilelor să se oprească și făcu semn pedestrașilor să treacă, pedestrii tot nu putură trece, pentru că erau prea mulți și unii mergeau în sus iar alții în jos așa că se făcu o încurcătură care nu se sfârși decât când vardistul le făcu semn să se oprească să nu mai treacă. Și colțul de pe trotuarul unde eram eu rămăsese tot așa de plin. Atunci am luat-o la stânga pe Unter den Linden ca să înconjur

prin Kirchstrasse. Dar mergând acum în liniște mă gândeam: Doamne, dar când s'or înmulți aeroplanele și s'o face circulația pe sus așa cum e p'aici pe Friederich-strasse, oare acolo unde-or sta vardiștii ca să țină ordine?!

Intrebarea de-atunci însă n'o mai pun acuma. Vorba veche zicea: când doi se ceartă al treilea câștigă, dar când s'or ciocni sus două aeroplane, atunci cel de-al treilea adică cel de jos o să fie turtit. Și cel de jos o să fim noi. Intrebarea vine acuma pe unde o să înconjurăm noi, prin care Kirch-strasse o să apucăm ca să nu ne cază în cap cei ce au gust să se plimbe pe sus? Aceasta e întrebarea și cred că e destul de serioasă. Mă rog, să stai în casă, om cuminte, cu frica lui Dumnezeu, te-ai culcat în pat liniștit, te-ai închinat, țî-ai făcut cruce pe perină și când să suflî în lumânare: tran! te-a turtit! S'au lovit două aeroplane, sau i s'a rupt unuia un șurup și a căzut peste casa ta și te-a turtit.

S'a zis și se vorbește încă și azi că stațiunile baloanelor sau aeroplanelor vor fi pe sus, pe deasupra caselor. Se vor face prin urmare schimbări în arhitectură.

Eu socot însă că se vor face schimbări și mai multe de cât se crede acuma. Va fi nevoie să se construiască nu numai stațiuni pe sus, ci va trebui să se facă și un fel de galerii pe sub pământ, pe unde să umble oamenii ca să nu fie turtiți de aeroplanele care ar cădea de sus.

Și cum ar trebui să fie acele galerii! Gândiți-vă că prin galerii vor trebui să umble pedestrii dar și automobilele, și trăsurile și bicicletele și toate, toate câte umblă acuma pe Friederich strasse!...

Prin urmare va avea ceva de lucru arhitectura?

Dar încă ceva. Ce-o să facă atunci poliția? Ori mai bine ce-o să se facă atuncea poliția?

— Hoții! Hoții! M'a prădat! A prădat!! Cine?! Unde?!...

— A sburat încolo!...

— Ia-l de unde nu e.

Pe urma navigațiunii aeriene cred că o să se facă și schimbări în corpul omenesc.

Se zice că girafelor le-a rămas gâtul lung pentrucă neam de neam de girafă a trebuit în vremuri să mănânce frunză de pe sus. Poliștii fiind nevoiți să se uite tot în sus, vor da poate loc unei varietăți de oameni cu gâturile lungi, în sens invers, ca la lebede. Peste câteva mii de ani vor fi două feluri de oameni, unii cu gâtul ca acuma și alții cu gâtul întors. Și de cei cu gâtul întors, să se spună că sunt neam de poliștii!

Și câte alte schimbări. Mai ales moda: pălării, ghete ciorapi, cine mai știe!

Dar vama, adică vămile cu vămuitul?!.

Dacă e vr'un lucru care-mi face plăcere, e să mă gândesc că n'o să mai fie vămii, pentrucă n'o să mai fie granițe.

Aeroplanul trece pe unde vrea, nu numai pe la Predeal, Burdujeni, etc. Mi-ar părea bine să scăpăm de vămii pentrucă atuncea am scăpă și de *protecționism*.

Inchipuiți-vă că noi suntem niște oameni cari fumăm foarte mult și fumăm tutun cu pipa. La noi în țară însă nu se fac pipe, ci ne vin pipe din străinătate și

ne vin cu prețuri foarte eftine, căci negustorii se concurează și aduc care de care pipe mai bune și mai eftine, zece bani duzina.

Intr'o zi însă s'apucă cineva să facă pipe în țară la noi și face o fabrică de pipe.

Fabricantul acesta — zice, însă: eu fac fabrică în țară și dau de lucru muncitorilor români și-i fac să câștige pe urma fabricii mele, dar să mă ajute și statul să-mi dea un mic sprijin. să mă apere de concurența străină!

Și statul de ce să nu-l ajute! Statul îl ajută, dar cu ce îl ajută? Il apără de concurența străină, și pentru aceasta pune o taxă de vamă de intrare asupra pipelor care vin din străinătate.

Până acuma pipele care vin din străinătate se vând cu zece bani duzina.

Fabricantul nostru le vinde și el cu zece bani duzina, dar ale lui nu se cumpără pentru că nu sunt așa de bune ca cele străine. De aceea fabricantul stăruie să se pună asupra celor străine o taxă cât de mare, pentru ca să nu le mai dea mâna negustorilor să vândă pipele străine numai cu zece bani duzina.

Statul când e vorba de pus taxă la vamă, o pune cât de mare, zicând că o pune asupra produselor străine! Pune de exemplu trei lei la suta de pipe.

Cu această taxă pipele străine își ridică prețul și ajung să se vândă de pildă cu 40 de bani duzina.

Fabricantul nostru acuma își ridică și el prețul și vinde pipele sale nu cu zece bani duzina, cum doria să le vândă, ci cu 30 de bani.

Astfel din protecțiunea pe care statul o acordă fabricantului, cel ce ajunge să plătească gloaba este cumpărătorul. Străinul nu pierde nimic căci el își ia prețul ca și mai nainte, fabricantul câștigă, iar publicul cumpărător plătește. Așa se face de se scumpește zahărul, se scumpește ghetetele, se scumpește tot ce poftiți.

Dar când vor începe să circule bine baloanele și aeroplanele atunci s'a isprăvit cu protecțiunea și cu urcarea prețurilor. Atunci moarte protecționismului! trăiască contrabanda! trăiască liber schimbismul!

Asta e o binefacere a cuceririi aerului.

Dar pașapoartele? Dar statele a căror viață se sprijină numai pe pașapoarte?!

Dar Siberia?! Pahod na Sibir, pahod na Sibir, și când colo într'o scară numai hop, vr'o câteva aeroplan de pe la Geneva, se lasă prin Siberia și când se scoală Rușii dimineața, se pomenesc cu Sibirul gol!..

Și dacă nu sunt pașapoarte la ce mai e bună poliția? Și unde mai e siguranța împăraților?!.. Vrea să zică trăiască socialismul?! trăiască anarhismul?!..

Să fie pe pământ cum e în cer eră o idee foarte bună, dar să fie în cer ca pe pământ, nu știu zău cum va fi.

Mari schimbări a produs asupra societății descoperirea pulberii de tun; dar nu cred că se vor putea asemăna cu cele ce se vor produce pe urma navigațiunii aeriene.

Ce va fi atunci! Ce Zeppelin! Ce Berlin!..

III. D SPERANTIA

BIBLIOGRAFIE

Cleant Spirescu, Laura, idilă originală. București, Prețul 50 bani,

JOIANA...

Când a deschis ochii întâi era într'o iesle cu paic și un ger de crăpau lemnele! A luat-o stăpână-său cu brațu și a dus-o în tindă. Apoi a adus și pe mă-sa; s'a năpustit, aproape să dea ușa jos, și a lins-o, a lins-o până a făcut-o albă! A supt Joiana toată iarna, dar nu-i lăsa decât o țâță că pe celelalte le mulgeau pentru copii. Când a dat în vară așa, a luat pe mă-sa de curm, iar ea se ținea pe urmă, și s'au dus departe; niciodată nu fusese Joiana atâta drum lung! Acolo era lume multă, ea s'a speriat, iar când a băgat de seamă nu mai era mă-sa lângă ea. Tot drumul, până acasă, a behăit în brațele lui stăpână-său, dar pe mă-sa n'a mai văzut o!

Joiana a crescut apoi mai mult în casă, cu copiii. Mânca cu ei, se juca cu ei. O puneau într'un cărucior mic și o trăgeau toată curtea, iar ea stătea. Dacă îi găsea pe prispă cu codrul în mână, ea întindea încet botuțul mic și alb, și aț, le lua mămăliga și apoi îi lingea până îi împăca. Când n'aveau chef de joc copiii, Joiana se lega de câini, ori gonea găinile până le suia pe toate în vârful salcâmului, iar pisica îi dă o labă peste bot și sărea pe tropuzan de unde se strâmba la ea și îi făcea pe necaz!.. Iarna Joiana dormea în tindă. Cât stăteau stăpânii la vatră de vorbă, ea nu le dă pace, îi tot morfolea pe la spate; ba îi lua căciula cu dinții din cap lui moș Miricel, ori desbrobodea de ciumber pe lelea Mira; și dacă vedea că n'o bagă în seamă, întindea gâtul încet peste umăr și lip, cu limba pe la nas. Iar când scoteau dovleacul din cuptor Joiana lungea botul pe furiș și clanț, dar numai decât îl lăsa jos și începea să sufle pe nări, se frigea,— și atunci se ducea să se culce!..

Cum s'a desprimăvărat și au ieșit stăpânii la câmp, Joiana nu mai rămânea de car. Sta cât colo și ciupea firicele cu must de troscot, iar când vedea că s'a depărtat căruța și auzea glasul: «nea, nea... Joiana» o rupea la fugă și nu se oprea până nu ieșea înaintea boilor! Câte odată o închideau acasă. Și toată ziua sta tristă la umbra salcâmului, lungită jos cu botul pe pământ. De câte ori auzea câte un muget se scula în sus, ciulea urechile și se uita lung printre crăpăturile gardului, asculta până se pierdea mugetul, apoi iar se culca...

Joiana s'a făcut mare. Are doi viței pe Mărțan și pe Plăvan. S'au ridicat și vițeei, sunt juncani, i-a pus la jug. Mă-sa se ține de ei ori unde pleacă căruța și unde e dealul mai mare ea se pune la rând cu ei și se uită când la unul când la altul, să nu le fie prea greu! Joiana e tot blândă cum a crescut. Când vine seara dela pășune, trage drept în casă și cu botul prin toate căldările; și până nu-i dă nițel mălai să lingă, ori nu o minte cu o frântură de porumb, n'o scoate afară.

Intr'o toamnă s'a bolnăvit Miricel și a căzut la pat; dimineața se aud țipete și strigăte pe nume,— Joiana păștea în grădină,— își ridică botul în sus și ascultă; apoi o rupse la fugă și se opri tocmăi în tindă; deabia au dus-o de au legat-o! Când au scos mortul din casă, Joiana s'a uitat mult după el, a tras de curm și a mugit lung! A doua zi a venit iar pe

prispă, a intrat înăuntru, a mirosit toate oalele, dar nu i-a dat nimeni nici o bobircă! A eşit cu botul în jos şi s'a dus în coşare!...

N'a trecut, mult o săptămână, şi flăcăii au legat-o de căruţă şi au pornit la târg. Biata văduvă, a plâns când au urnit cu Joiana. A mângâiat-o între coarne şi i-a netezit scărliionţii de pe frunte, iar vaca a lins-o pe obraz!.. Tot drumul s'a uitat îndărăt! În târg era lume multă şi vite; Joiana a stat toată ziua culcată şi tristă. Dar nu-i da pace, din când în când venea câte unul şi o atingea cu sfârcul biciului, iar stăpânii o plimbau de colo, colo!

Când s'a înserat a dus-o altul de curm şi juncanii au plecat cu căruţa acasă. A mugit şi ea, au mugit şi ei până nu s'a mai văzut!...

A înopţat într'un dam singură, n'avea nici pe Mărţan lângă ea ca să-şi întindă botul cald pe spinare-i, nici pe Plăvan s'o pieptene cu limba pe grebeni. Toată noaptea a tresărit, iar când se revărsau zorile a trezit-o şi a înjugat-o la plug. Avea un tovarăş slab cu şira spinărei lungă şi deşirată şi cu coastele ieşite afară. Pârâia ţelina uscată, trosneau buturugile, cât fedeleşul, în fierul ascuţit al plugului şi Joiana trăgea din greu; se opintea şi tovarăşul, dar puterile nu-l ajutau, se poticnea şi cădea în genuchi pe brazdă. Degeaba dupeiau oticele în şoldurile uscate că anevoie se ridica. Când i-a dejugat de nămiezi, tovarăşul s'a dus cât colo şi s'a culcat; ochii îi lăcrămau, iar pe nări îi picura apă. Joiana s'a luat după el, şi n'a mâncat nici ea nimic! Când a venit stăpânul ea a sărit în sus, tovarăşul nu s'a mişcat. I-a trântit un picior în burtă, nu; apoi a scos resteu de la jug şi i-a cărat până l-a lăsat de urât; boul a întins botul pe pământ şi a răsuflet odată lung., atâta doar!.. Joiana a fugit mai colo şi tremura carnea pe ea!

Vre-o două săptămâni a tras alături cu un cal şi nu se potriveau de loc, într'o zi i-a trântit o copită în spată şi i-a frânt piciorul. O durea, dar cine o credea! Ciomegile tot curgeau în spinare şi trebuia să fugă, cum putea, în trei picioare!

După vreo lună aşa, vine stăpână-său de la târg cu un juncan din dărăt. Joiana se uită lung şi mugeşte. Era Mărţan, voinic şi frumos! Juncanul deschide ochii mari şi curaţi, aproape nu mai îşi cunoaşte mama, — prea era slabă şi tristă. Se privesc mult amândoi, Joiana îl întreabă şi de Plăvan, apoi îşi pleacă botul în jos şi mai tristă; iar Mărţan o linge pe frunte!..

Au tras amândoi la jug o iarnă întreagă. Când suia carul la deal, ori înţepenea în vreun şanţ, juncanul se pune în genuchi şi nu se lăsa până nu lua din loc; se îngropă jugul în ceafa groasă şi el ducea totul, numai să se poată ţine şi mă-sa, că deabia îşi târă piciorul beteag! Dar cum rămânea de un cot în urmă se pomenea cu ciomagul poc, în spinare! Joiana se poticnea, strănută şi îi curgeau lacrimile; Mărţan se înfigea şi mai mult în jug.

Intr'o zi cără stăpânul piatră din vadul gârlei. Când era soarele de două sulite pe cer dusesse două căruţe şi până la prânz a mai dus încă de două ori atât! Pe la nimiczi 'n deseară aşa, încărcase căruţa şi mai şi, mai pusesse încă două scânduri pe alături cu

loitra. De nemerea câte o piatră sub obadă, apoi se făcea zob! Mărţan se muia şi el, sufla greu; Joiana nu mai putea, la fiecare pas se oprea în loc, dar n'o lăsa dela spate, — scosese limba de un cot. Târâş, grăpiş, au dus carul până sub coastă. Aci stăpânul a vrut s'o ia deadreptul peste o mirişte ca să scurteze calea. Şina de pe obadă taie pământul moale şi roatele se afundă din ce în ce. N'au mers cât dai cu o sburătură şi roata despre cea intră într'un muşuroi de furnici până în căpătână. Bate stăpânul, trag vitele, dar degeaba. Se pune Mărţan în genuchi, trage şi Joiana cât poate, curg ciomegele în spinare, însă căruţa nu se clinteşte! A împins la roată şi stăpânul cu umăru, dar tot nu s'a urnit. Apoi a luat casmaua din car şi dă odată în spinarea unuia, odată în a celeilalte. I se îndoia şira spinării Joiane, tremură carnea pe ea, şi când şi când răsufă greu pe nări. Mărţan se mai opinteşte odată, se lasă în genuchi iarăş şi cărmeşte spre dreapta. Trosneşte inima căruţii şi proţapul se frânge dela jumătate.

Stăpânul turbează şi mai mult şi dă cu amândouă mâinele în grămadă, dă, dă, dă!. Casmaua se răsuceşte în mână şi intră tăişul până în muchie între coastele vacii. Joiana cade pe brânci, şi mugeşte cât poate. Deschide ochii mari, blânzi şi umezi, apoi îi închide încet şi lungeste gâtul pe pământ, iar Mărţan îi linge sângele dela rană!..¹⁾

ION CHIRU-NANOV.

TRAGIC FĂRĂ VOE

(Din plăcerile vilegiaturei)

GLUMĂ INTR'UN ACT

PERSOANELE:

Ivan Ivanovici Tolciacof, părinte de familie.
Alexei Alexeevici Muraschin, prieten.

(Actul se petrece în Petersburg la locuinţa lui Muraschin).

Biroul lui Muraschin. O canapea, scaune, masa de scris. Muraschin rezemat cu coatele pe masa de scris. Intră Tolciacof cu un pachet într'o mână, un glob de lampă, colorat, o jucărie velociped, în cealaltă mână vr'o trei cutii cu pălării de damă, şi încă vr'o câteva pachetele mici. Obosit şi disperat se trânteste pe canapea.

- *Muraschin*. A! Salutare prietene! Cât de bine îmi pare că te văd. De unde? Ce vânt te aduce pe la mine?

Tolciacof (sufărând greu). Iubitule! Scumpule, am o mare rugămintă. Nu mă refuza... până mâine împrumută-mi revolverul tău. Nu mă lăsa, îmi eşti prea bun prieten...

Muraschin. Hm! (mirat). Ce faci tu cu revolver?

Tolciacof. Imi trebuie frăţioare... îmi trebuie... Uf! Doamne, mor. Dă-mi niţică apă, mă 'năbuşi... mor... apă... apă mai repede... 'Mi trebuie frate revolverul, mă duc, trebuie să mă duc deseară, trebuie să trec prin pădure... pentru orice întâmplare... dă-mi-l, fă-ţi o pomană cu mine!

Muraschin. Ce-i cu tine Ivan Ivanovici! Or nu ţi-e bine. De ce pădure vorbeşti. Unde te duci. Ce gânduri ai? Nu ţi-e bine frate?

Tolciacof. Lasă-mă să răsufli, lasă mă că mor... am alergat azi ca un câine, mor, cad de oboseală... îmi furnică ceva prin piele... dar ce să ţi mai spun.. nu mă

¹⁾ Această năvelă face parte din volumul *Păcate vechi*, care va apărea în curând în editura Alcalay. (N. R.)

întreba, nu intra în detalii... Nu mai e de răbdat. Dă-mi, frăţioare, revolverul. Il dai?

Muraschin. Hm... Curios! Ce-i cu tine? De unde des-
perarea asta. Tu, tată de familie! gogemite consilier de
stat! Ruşine.. la dracu!

Tolciacof. Ce? Eu tată de familie! Păcatele mele. Mar-
tir rob, dobitoc încălţat, măgar, idiot, tot ce vrei. La
ce mai trăesc eu? Pentru cine şi pentru ce? (sare în sus).
Spune-mi pentru ce trăesc eu? Viaţa mea este un şir
neîntrerupt de chinuri şi necazuri. Înţeleg să munceşti
pentru un ce mare, pentru un ideal, dar toată viaţa să
faci pe hamalul nevestii tale, asta n'o înţeleg!! Nu, de
loc n'o înţeleg. Destul a fost... Destul!

Muraschin. Nu striga nenişorule, mai încetişor ne
aud vecinii.

Tolciacof. Poate să audă şi D-zeu... tot una 'mi face!
Nu'mi dai tu revolverul tău, găsesc de la altul, dar
între vii nu mă vei mai vedea. Hotărât!..

Muraschin. Incet, frăţioare mi-ai rupt nasturele. Vor-
beşte stăpânit, linişteşte-te. Eu nu înţeleg, de ce îţi
este viaţa atât de nesuferită?

Tolciacof. Hm! De ce. Tu mai întrebi de ce? Bine
îţi voi spune, mă voi spovedi ţie poate că mă uşurez,
of Doamne! Şezi jos să-ţi spun. Of doamne mă înă-
duşi; Să luăm de exemplu ziua de astă-zi, ce corvoadă
am făcut eu azi numai. Tu ştii că de la zece la patru
trebuie să fiu la cancelarie. Căldură, înăbuşală, nădu-
şală, praf, muşte, fum, haos, frăţioare, nu altceva. Se-
cretarul este în concediu, al doilea secretar. se însoară.
Locul secretarului îl ţine un tip surd şi... amurezat,
locul subsecretarului un zăpăcit, 'ţi închipui dar ce ha-
lima! ce babilonie, şi lucru!... cât păru din cap: rapoarte,
ordine, circulări, şi iar circulări, ordine rapoarte... ace-
laşi cântec. Crede-mă frate dragă înnebunesc nu alt-ceva.
Abia ai scăpat de slujbă obosit, prăpădit, să te duci ca
omul să mănânci, să te culci, să te mai întremezi... aşi
de unde! uiţi se vede că eşti în viligiatură, deci sclav,
rob, cum vrei să-i zici, slugă blestemată, cârpă, lepădă-
tură... în sfârşit cal de poştă. Abia ai ajuns acasă, al-
tele te aşteaptă, comenzile nevestei şi ale prietenelor
ei. Dacă vii în oraş odată pe zi şi zece ori pe zi, toţi ve-
cinii din toate villele te vor ruga să le faci câte un
mic serviciu şi neapărat căci altfel eşti moşic, rău cre-
scut, monstru, tigrul, elefant!... Mai întâi nevasta... în-
cepe cu ordinele: Dute la modista, trânteste-i o ocară
de ce mi-a făcut talia rochii prea largă, ce sunt eu
butoi, auzi neruşinata, da să-i tragi o săpuncală... m'a-
uzi!?!; să ei pentru Sonia o pereche de ghete No. 29,
să cumperi, dar stai (şi scoate o notă cât toate zilele de lungă)
şi începe: glob de lampă, verde, untură de peşte pentru
Mişi, 2 kgr. praf de zahăr, pudră, apă de colonie, pastă de
dinţi, 20 sticle bere, 10 sticle vin, 10 perechi pui, un
corset pentru M-selle Chausseau No. 82 şi... şi... ah par-
desiul şi galoşii lui Mişi. Asta-i comanda nevestii şi
trebuie să o execut punctual căci altfel!... tunete şi
fulgere pe capul meu. Apoi urmează micile servicii
pentru amicul X din villa Flora şi vecinul Y din villa
Silvia. Anume stai să ascuţi. Amicul Vlasiu serbează
măine ziua naşterii unui copil, să-i cumpăr tot eu un
velociped; nevasta colonelului, buna prietenă a nevestii
mele este în... poziţie interesantă, să trec pe la moaşa

sa s'o poftesc... şi altele şi altele şi încă multe altele.
Am în buzunarul drept cinci notiţe, în cel stâng şase
şi biata batistă numai noduri, am şi uitat de ce am
înodat'o!?

Şi așa nenişorule, abia scapi de slujbă până la tren,
fugi să împlineşti comenzile nevestii şi companiei, a-
lterg ca un câine cu limba scoasă. Dela băcănie la far-
macie, la modistă, la moaşă, la şuncărie, la berărie; ai
uitat ceva, hai fugi iar la farmacie..., mă rog zăpăceală
curată. Intr'un loc uiţi să iei restu, într'altul ai uitat
să plăteşti, în altă parte numai găseşti însemnarea,
seara în loc să dormi odihnit şi tu ca omul, eşti rupt
de oboseală şi capu ţi-i plin de comenzi... drăcii visezi,
crocodili şi alte dihanii. Hai! cu ajutorul lui D-zeu
toate le-ai cumpărat, acuma... prietene greu şi grosu.
Impachetează dacă poţi. Curat lupu, capra şi varza
fă-le un pachet. Pune globul de lampă cu sticlele de
bere, ori bicicleta cu rochia nevestii, sau acidul fenic cu
pudra! Ei spune! nu'ţi trebuie mintea lui Solomon să
împaci toate astea? Cu chiu cu vai le-ai legat, te-ai
încărcat mai rău ca un hamal, ai umplut vagonu numai
cu pachete, pe sus, pe jos, pe canapele, lumea se scan-
dalizează, numai au loc nici pachetele nici ei. Scandal,
conductor, controlor, reclamaţie, amendă, jos din vagon,
ce să fac, tac, văd că au toţi dreptate, mă uit la ei
ca un tâmpit. După atâta târăboi, iată-mă rupt obosit,
necăjit Doamne, ajung acasă, adică la vila ocupată de
scumpa mea jumătate şi de familia mea întreagă :
soacră, mătuşa nevestii, sora soacrei, etc. etc., cu tot
neamul lor. Ajuns acasă să mă odihnesc şi eu ca omul,
să mănânc şi apoi să mă culc! E aşi! ce crezi c'am
isprăvit. Nevasta, abea ne-am aşezat la masă, se şi
scoală, să se gătească şi mă invită să mă grăbesc că
trebuie să mergem la Teatrul de diletanţi dat în scop
de binefacere. Să o refuz! Auleo! Doamne sfinte dar n'aşi
face-o pentru nimica în lume. Tu—eşti bărbat—şi a fi
«bărbat» în înţelesul strict al viligiaturiştilor este să fii cal
de tramvai sau mai bine măgar de povară. Nu se refuză,
în definitiv un dobitoc pe care poţi încărcă şi coborâ
cât vrei, fără ca societatea pentru protecţia animalelor să
aibă drept să intervieve sau să protesteze. Te duci, ce să
faci, decât să superi pe jumătatea şi pe întreaga ei
familie, te duci, asişti la Scandalul într'o familie cin-
stită sau altă prostie amuzantă, aplauzi dacă 'ţi dă cu
cotu nevasta, râzi, lauzi piesa, faci ce vrea nevasta, Dan-
sează, vrei nu vrei, tu abia te ţii de oboseală, dă Duim-
nezeu, trece şi corvoada asta, vii acasă după miezul
noptii cu gândul şi dorinţa să te culci îndată. Ei aşi...
iar crezi c'am isprăvit. Mă culc, aşternut curat, bun,
moale, singur fără nevestă şi ce bine—când auz ceva...
brr brr... Ah ce chin, ce inchiziţie... ţânţari... altă caznă,
te pişcă unul te scarpini un cias. Te scoli fumezi, te
mai linişteşti, abia ai aţipit altă zăzâitură mai puternică,
în salon nevasta exercită cu tenorul o bucată de en-
sembleu—pentru un concert... of Doamne. Tenorii mai
teribili ca toţi ţânţarii din lume îmi astup urechile, vâr
degetele în urechi să-mi sparg tampoanele, în zadar, nu
pot dormi, capu 'mi lueşte, par'că ar urlă marea furi-
oasă, sângele îmi fierbe, înnebunesc.

Ah, dă-mi apă, că mor frăţioare (bea apă). La patru
—exerciţiu—este gata. Abia adorm, sună deşteptătorul,

e ceasu șeasc, trebuie să plec la tren, pe d slujba. Dimineața răcoare, ploaie, vânt, te duci ce să faci. In oraș slujba grea și plictisitoare, după slujbă iar hamalâc, iar curse.

Ei bine, nu mai pot, mai bine oca decât așa viață.

Nu pot, am să mor, stomacu stricat, capu nu tocmai întreg, amețesc, mi se întunecă în fața ochilor, curată nebulie (se examinează). Crede-mă nu mă mai cunosc dacă sunt eu.

Noaptea când tântarii bâzâc, când tenorul cântă, atunci mă ia cu călduri, cu răceli, cu amețeli, mă scol din pat plec prin odăi și țip cât mă ia gura... sânge, sânge ași bea și numai sânge văd... și crede-mă că-mi vine să strâng de gât pe oricine mi-ar eși în cale.

Iată la ce te aduce viligeatura.... Și cine-mi crede, cine mă crede cât sufăr eu! unii râd când le spui, când te tânguiești. Asta nu mai este vodevil e curată tragedie! Ascultă prietene, dacă nu-mi dai revolverul cel puțin compătimente-mă!...

Muraschin. Ei bine te compățimesc din suflet!

Tolciacof. Lasă că văd eu cum mă compățimești tu! La revedere, mă duc să mai cumpăr cârnați proaspeți și praf de purici, am uitat...

Muraschin. Ce vilă ocupi tu?

Tolciacof. Vila Olga.

Muraschin. (vesel) Da! Ah ce bine. Nu cumva? Ascultă nu cunoști tu cumva pe d-na Olga Finberg?

Tolciacof. Cunosc, cum nu chiar mi-e prietenă.

Muraschin. Ah ce întâmplare fericită. Ce drăguț din partea ta!...!

Tolciacof. Ce e?

Muraschin. Iubitule, porumbelule. Nu poți tu să mi faci un mic serviciu? Fii prieten bun! Dă-mi cuvântul tău că nu mă refuzi?!

Tolciacof. (Din ce în ce mai mirat.) Ce vrei?

Muraschin. Din prietenie, dragă. Mai întâi plecăciunile mele D-nei Olga Finberg, prietena noastră, spune-i că sunt bine sănătos și că-i sărut dreapta. Al doilea du-i un lucru mic. M'a rugat să-i cumpăr o mașină de cusut de mână, și n'am cu cine i-o trimete. Du-o tu, dragă, și n'ar fi rău să-i mai duci și colivia asta cu canarașul cel frumos, numai ai grija să nu strici colivia să scapi păsărica... Ce te uiți așa la mine?

Tolciacof. Mașina de cusut, colivie cu canari... cu sticleți... cu scatii... cu drăcii (furios).

Muraschin. Ce ai? ce-i cu tine, ce ai învinețit, ai îngălbinit?

Tolciacof (Tropăind și sărind în sus). Adu mașina încoace! Unde-i colivia, încalică și tu pe mine! mănâncă-mă, omoară-mă, chinuește-mă (amenințator). Sânge, sânge ași bea, sânge!!!...

Muraschiu. Ai înebunit?

Tolciacof (Sărind pe el). Sânge!

Muraschin (Speriat fuge prin odac, celalt îl alungă). A înebunit, săriți, Maria, Petrusca, săriți... scăpați-mă!...

Tolcia of (Fugind să'l prindă). Sânge, sânge vreau.

A. CEHOV

(Tradus din rusește de Gh. D. Bilinschi).

NOTE ȘI DISCUȚIUNI

DESPRE ȘAGUNA

În cuvântarea sa de la Ateneu, d. Ion Slavici a susținut că marcele Șaguna, tot ce a făcut pentru Românii Transilvăneni a făcut-o nu din iubirea de neam, ci din iubirea aproapelui, din iubirea pentru mediul social. Șaguna, a zis d. Slavici, nu era la început în stare să susțină o conversație în limba română, în schimb, însă, vorbea în perfecție limbile: germană, sârbă și ungară.

Admițând că sentimentul iubirei aproapelui este mai nobil decât sentimentul iubirei de neam, totuși în interesul adevărului, credem necesar să reamintim cu această ocazie câteva fapte, cari pentru Românii Transilvăneni, stabiliți în Budapesta, sunt foarte bine cunoscute.

La începutul secolului trecut colonia macedo-română din Pesta a dus o luptă înverșunată în: contra Grecilor, cari au pus deplină stăpânire pe bogata biserică ortodoxă din capitala Ungariei. Procesul a mers până la Curtea imperială din Viena, care a hotărât ca această biserică să fie condusă de două comunități, având fiecare preotul ei separat și făcând săptămânal serviciul divin cu schimbul, odată grecește, odată românește. Întreg dosarul acestui proces este un document neperitor de puterea conștiinței naționale de acum o sută de ani, care s'a dezvoltat la Macedo-Românii stabiliți în Ungaria. Cu drept cuvânt, primul calendar român apărut în Pesta la 1821, scria: «Priviți la Românii Macedoneni, de sub stăpânirea crăimei Ungariei, măcar că n'au crescut între Români, dar cu mare bucurie au alergat la cultura neamului lor».

Chiar în anul când pentru prima oară au emigrat în masă (1770), Macedo-Românii au adresat guvernului ungar un memoriu, redactat în limba latină și păstrat până astăzi în arhiva de stat din Pesta, în care declară că vorbesc limba, care după dâșii se chiamă română, fiindcă este formată în mare parte de cuvinte latine și se trag dela Romani, cari cei d'întâi au ocupat Macedonia sub Paul Emiliu și că n'au nici o legătură, nici de sânge, nici de limbă, cu Grecii sau cu alte neamuri. Scriitori distinși ca George Roza, Mihail Boiagi, Ucuta și alții, afirmă cu tărie, că Macedo-Românii sunt frați cu Românii din Dacia, că au aceeași origine și că deosebirea de vorbire este cu totul neînsemnată. Toți acești învățați Macedo-Români vorbeau și scriau în perfecție limba germană, limba sârbă, limba ungară, limba greacă, limba italiană și dialectul macedo-român, fără însă să fi fost în stare a susține o conversație în limba română, o dovadă mai mult că pentru redășteptarea conștiinței naționale la un grup dintr'un neam care vorbește în dialect, cunoașterea trecutului istoric este nu numai o condițiune esențială, ci chiar îndestulătoare.

Din numeroasele manuscrite din vremea aceea, păstrate astăzi la Academia Română, se poate vedea lăudabila încercare a Românilor Macedoneni de a înlocui toți termenii străini din dialect cu cuvinte curat românești, făcând astfel să existe o apropiere cât mai

mare între dialect și limba daco-română. Se putea oare ca acest duh binefăcător de redeșteptare națională să nu pătrundă și în casa lui Șaguna? La Mischholz, locul său natal, unde până astăzi există urme puternice de forță de altădată a elementului aromân din acest centru, s'a ridicat chiar o biserică macedo-română. De altfel, numele lui Naum Șaguna tatăl, figurează ca subscrisor pe coperta mai multor cărți editate în dialect.

Un spirit luminat și pătrunzător cum a fost Andrei Șaguna, era imposibil să nu cunoască eforturile pentru cultură și redeșteptarea națională a compatrioților săi din imperiul Habsburgic. Se putea oare să nu fi citit pe Thunmann, pe Roza, pe Boiagi, cari au vorbit așa de mult despre falnica origine a Moscopolenilor? Se putea oare să nu fi auzit Șaguna, că Gheorghe Sina și Darvari erau considerați de renegați, fiindcă cel dintâi împodobește Atena cu palate de marmoră, iar cellalt îmbogățește literatura elenă cu opere nestimate.

Faptul că la vârsta de 19 ani s'a lepădat de catolicism, iar mai târziu de Sârbi, dovedește că Șaguna a fost un geniu, căruia nu i-a trebuit decât imboldul mamei sale Anastasia, pentru a se scutura cu ușurință de orice influență străină, consacrandu-și întreaga viață pentru legea și graiul strămoșesc.

Dacă Șaguna, atunci când s'a pus în capul Românilor Transilvăneni n'ar fi fost însuflețit de focul sacru al patriotismului, n'ar fi spus lor acele cuvinte «voi nu mă iubiți, dar eu vă iubesc». Munca uriașă ce a desfășurat pentru salvarea națională a turmei ce a păstorit nu s'ar putea explica, dacă n'ar fi fost inspirată de o nemărginită dragoste de neam.

Șaguna reprezintă tipul Românului Macedonean, nobil și generos pentru cauzele mari, animat de mult simț practic și de tact diplomatic, moral și cumpătat, prevăzător și dezinteresat, având toate aceste sentimente și calități altoite de un puternic sentiment de dragoste de neamul românesc, sub influența curentului naționalist, care cu mult înainte s'a născut printre Românii Macedoneni, stabiliți în Ungaria. Amintim în trecăt că această clasă de oameni distinși, astăzi nu mai există printre Românii Macedoneni, din cauza influenței contactului cu bugetul și cu bărbații politici din țară.

Așa a fost natural să fie. Minune era, dacă ar fi fost altfel.

ION D. ARGINTEANU

† PICTORUL A. BALTAZAR

În anul 1907, admiratorii artelor noastre plastice au vădit prilejul a vedea într'una din salele Ateneului Român, expozițiunea unui tânăr dar talentat artist pictor. Expozițiunea, ce cuprindea pânze în ulei, acuarele, schițe în creion și cărbune, studii de artă decorativă—în total 126 lucrări—constitua munca neîntreruptă de câțiva ani a artistului A. Baltazar, unul din cei mai sârguitori elevi ai maestrului Mirea.

Toată lumea, artiști și profani, se mirau când și cum executase acest pictor, de abia eșit din școală, cu toate neajunsurile ce întâmpină artiștii în cariera lor, atâtea lucrări, într'un timp relativ scurt. Toți se întreceau să-l laude, însă nimeni nu-și închipuia cât suferise el până să ajungă aci.

În adevăr, după terminarea cu distincțiune a cursurilor școlii de arte frumoase din București, al cărei bursier, prin concurs, fusese în tot timpul studiilor, întâiul lui gând, ca al tuturor artiștilor, fu acela de a se prezenta Ministrului de Culte, cu certificatele și cu schițele la subțioară pentru a obține un ajutor spre a-și continua studiile în străinătate. Se înfățișă într'un an înaintea unui Ministru, îi expuse planurile sale, și cu toate că plecă încredințat că i se va satisface cererea, totuși ministrul nu-și mai aduse aminte de el; în al doilea an se prezintă unui alt Ministru ce nu numai că nu-i acordă nimic, dar pentru a-l împiedica și mai mult de a face artă, îl numi copist la acel departament. Nu avu ce să facă. Greutățile artei sunt mari iar traiul e îngrozitor de greu când cineva voeste să facă artă și nu are nici un sprijin. Primi deci postul acesta, nedescurajându-se și lucră înainte atât în orele libere cât și sărbătorile, numai și numai să nu părăsească arta pe care o iubea cu pasiune. În curând strângând o sumă de bani cu care își cumpără materialele necesare unei expoziții, își dete demisia din postul ce ocupa și se așază pe lucru.

Incepu a trimite lucrări la expoziția societății «*Tinerimea Artistică*», unde fu apreciat, iar într'o zi, printr'un curaj fără seamăn, dădu la iveală o mulțime de compoziții, inspirat din marii noștri autori, din istorie, religie, diferite capete de expresie, studii de naturi moarte, peisage cu poetice răsărituri și apusuri de soare, vederi de ale Bucureștilor, biserici și mănăstiri, studii interesante de artă decorativă, acuarele, desemnuri, și le văzurăm pe toate acestea în frumoasa sa expoziție din 1907.

Ne revin în minte multe din interesantele pânze ale artistului, cum de pildă: *Moartea lui Lumânărică*, *Doamna Ruxandra*, *Invățătorul*, *Oștean din vremea lui Ștefan-cel-Mare*, *portretele D-nei și D-lui D-r. Nanu Muscel*, *portretul tatălui artistului* și în sfârșit o mulțime de peisage de vară, toamnă și iarnă, colțuri de grădini, toate de un colorit plăcut și cald, cu un desen îngrijit, cu perspective redade cu atențiune cu personaje sănătoase, pline de viață.

Cu deschiderea acestei expoziții, Baltazar făcea o nouă încercare sperând că va isbuti ca din vânzarea a o parte din lucrări să poată vedea Parisul, a-l studia din punct de vedere artistic și a urma o Academie superioară.

Vându însă puțin. Așa numiții «protectori» ai artiștilor, intrau în expoziție, îi admirau lucrările și atâta tot.

O lună de zile avu deschisă expoziția, când, luându-și mai toate pânzele acasă, se încredință și mai mult că nu cei talentați sunt încurajați ci cei ce obișnuiesc a-și face reclamă și cei ce au susținători sus puși.

Nici nesuccesul acesta nu-l descurajă. Lucră din nou de atunci și până în prezent, și în curând avea intenția a deschide o nouă expoziție.

Boala de inimă, însă, la care se adăogă grozava suferință din cauza neajunsurilor pricinuite din lipsa de încurajare, îi scurtă viața. Muri subit în seara zilei de 26 Septembrie, — când nici nu împlinise încă 30 de ani, — în atelierul său, acolo unde lucrase cu toată sinceritatea, cu toată dragostea și cu tot devotamentul, cele mai frumoase ale sale pânze, isvorâte dintr'o minte superioară, dintr'un suflet ales și rar.

Astăzi, atelierul lui Baltazar, reînnoit și mărit cu câte-va zile înaintea morții lui, rămâne plin de pânze de toate mărimile și de toate genurile, lucrări ce ne arată cu prisosință talentul și munca artistului dispărut.

Suntem de părere ca amicii și admiratorii acestui distins artist, să ia inițiativa a se expune la Ateneu lucrările rămase de pe urma lui, pe de o parte spre a fi cunoscut și de cei ce nu avuseseră ocazie a-l cunoaște, iar pe de altă parte, din vânzarea lucrărilor să se vie în ajutorul familiei artistului atât de amărâte.

GEORGE DIMITRIU
Sculptor

Ciocolata si Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători

Boalele Intestinului

DIAREEA (LA COPII ȘI ADULȚI), DIZENTERIA
COLICELE, FURUNCULOZA, ECZEMA ȘI TOATE
BOALELE CE PROVIN DIN Infecțiunile intestinale

SE TRATEAZĂ ADMIRABIL PRIN

LACTO FERMENT

(Bulion paralactic)

APROBAT DE CONS. SANT. SUPER.

ZILNIC PREPARAT PROASPĂT NUMAI LA

LABORATORUL Dr. ROBIN

5, Str. I. C. Brătianu 5. — Telefon.

Un flacon 2 lei. In provincie contra mandat 2,50
Cereți prospecte gratuite

VILE DUILIU ZAMFIRESCU

2, STRADA ZORILOR, 2
Palatul Muntelui de Pietate
TELEFON No. 25/97

Vinuri de cea mai superioară calitate

LOCAL DE CONSUMAȚIE

Serviciu la domiciliu

Angroșiștilor li se acordă rabat

BANCA COMERCIALA DIN TURNU-SEVERIN.

SOCIETATE ANONIMA PE ACȚIUNI

Capital social 300 000 Lei

Face cunoscut onor. public că,

PRIMEȘTE ORI-CE SUME LA ECONOMIE
SPRE FRUCTIFICARE,

IN CONDIȚIUNI FOARTE AVANTAGIOASE
PENTRU DOMNII DEPUATORI

Cu deosebită stimă:

BANCA COMERCIALĂ DIN T.-SEVERIN

SOCIETATE ANONIMĂ

Președinte, T. Costescu.

Director, I. Giurescu.

SANATORIUL Dr. GEROTA

CONSTRUIT SI MONTAT

Special pentru tratamentul boalelor chirurgicale

OPERAȚIUNI ȘI FACERI

Bulevardul Ferdinand 48, București

TELEFON 1/44

Cea mai ingenioasă mașină de scris este

YOST

Singura care scrie fără panglici

MODEL 10: cu claviatura dublă.

MODEL 15: cu scrisul vizibil și claviatura simplificată.

Cu tabulator pentru tablouri, devize,
etc. Cu adaptator pentru scrisul în mai multe culori.

BUCUREȘTI

Calea Victoriei No. 54

TELEFON
SECTIA ISTORIE

ALBERT BAER, București Str. Numa-Pompiliu 7.

VERIFICAT
1981

„AGRICOLA”

Societate Anonimă de Asigurări Generale în București
SEDIUL: STRADA SARINDAR, No. 2.

Capital Statutar Lei 4.000.000

Prima emisiune lei 2.500.000. Vârșafi Lei 2.000000

ASIGURARI IN RAMURELE:

Incendiu, Viață, Grindină,

Transport și Accidente

Reprezentanța în București: STRADA DOAMNEI, No. 1.